

Amnesty

NR 3
2023

press

PROFIL SOM UTMANAR

*Det är få som vågar trotsa styret i Rwanda. **Frank Habineza** har lämnat exilen i Sverige och utmanar makten i ett land där det är farligt att vara kritisk.*

SIDAN 20

Historisk rättegång

Den 5 september 2023 blev en historisk dag. Det var något närmast överklagt över nyheten att den största rättegången i svensk historia faktiskt startade i Stockholms tingsrätt denna dag. Förundersökningen har pågått i över ett decennium och omfattar 80 000 sidor. Rättegången väntas pågå i 2,5 år. Oavsett domslutet är det troligt att domen överklagas och då väntar en ny förhandling i hovrätten.

Det är två helt olika synsätt som kommer mötas under rättegången. De tilltalade, *Ian Lundin* och *Alex Schneider*, var höga chefer inom oljebolaget Lundin Oil. Nu ska det bedömas om de gjort sig skyldiga till medhjälp till grovt folkrättsbrott i samband med företags verksamhet i södra delen av dåvarande Sudan mellan 1997–2003. De åtalade nekar till brott och företagets advokat *Torgny Wetterberg* menar att åtalet är helt felaktigt och innebär monumentalt slöseri med tid och pengar. Ian Lundin sade utanför rättegångssalen att ”vi var en god kraft” i Sudan och att bolaget ”alltid verkat enligt de högsta etiska standarderna”.

Det andra synsättet innebär att företagets ledning visste om att verksamheten i det som kallas Block 5A, där Lundin Oil bedrev oljeprospекtering, drabbade civilbefolkningen. Kriget

LÄS MER!

På amnestypress.se finns ”Lundin, oljan och rättvisan” från 23 september 2021.

ULF B ANDERSSON

Chefredaktör

FOTO: SANDRA JOHNSON

i Sudan, som slutade med ett fredsavtal 2005 som ledde fram till att Sydsudan blev självständigt 2011, var komplicerat med olika allianser mellan stridande parter. Men FN, Amnesty International och Human Rights Watch dokumenterade hur lokalbefolkningen i området drabbades av brutala övergrepp från Sudans regimstyrkor.

rapporten ”Unpaid debt” från European Coalition on Oil in Sudan, som kom 2010, beräknas att 12 000 människor dödades och 160 000 personer tvångsflyttades i det område Lundin verkade. Det var den rapporten som fick svenska åklagare att börja undersöka om det skulle vara möjligt att väcka åtal. Rapportens huvudförfattare, *Egbert Wesselink*, sade i en intervju i Amnesty Press nummer 3/2021, att han tror att det finns en möjlighet att Ian Lundin och Alex Schneider kan dömas. Men för Egbert Wesselink är den viktigaste frågan att ”offrens rätt till kompensation och upprättelse förverkligas”.

Vägen dit är lång och osäker men om rättegången skulle leda till att de åtalade fälls så kan framtidens system för internationell rättvisa påverkas så att företag som vill gå in i krigszoner inser att det finns risk för att ställas till svars.

AMNESTY PRESS är ett forum för information och diskussion kring mänskliga rättigheter samt de områden som faller inom ramen för Amnestys globala och övergripande prioriteringar. Amnesty Press leds av en självständig redaktör som också är ansvarig utgivare. Artiklar representerar inte nödvändigtvis Amnestys åsikter. Det gäller även annonsmaterial, till exempel bilagor. Amnesty Press utges av Amnesty International, svenska sektionen.

REDAKTION: Ulf B Andersson, redaktör, ansvarig utgivare. Malin Engman (layout), Lisa Olsson (sociala medier). GRAFISK FORM/AD: A4/Lotta Lundin. REPRO: A4/Lotta Lundin. ADDRESS: Box 4719, 116 92 Stockholm. TELEFON: 08-729 02 00, fax: 08-729 02 01. E-POST: ap@amnesty.se HEMSIDA: amnestypress.se SVENSKA SEKTIONEN: Plusgiro 900072-0, bankgiro 900-0720.

PRENUMERATION: 200 kr. TRYCKERI: V-TAB AB, Vimmerby, 2023. PRESSLÄGGNING: 11 september 2023. Ut kommer med fyra nummer 2023. MANUSSTOPP 4/2023: 23 oktober 2023. HOS LÄSARNA: 24 november 2023. ISSN: 0284-7108. Detta nummer trycks i 72 939 exemplar. ANNONSER: annonser@amnesty.se OMSLAG: Foto: Rickard Kilstrom

PROTEST. Haitier kräver ett slut på bristen på säkerhet och nej till ockupation.

FOTO: OCTAVIO JONES

ETT LAND I SÖNDERFALL

8 Väpnade gäng kontrollerar stora delar av Haitis huvudstad Port-au-Prince.

DET AUKTORITÄRA RWANDA

20 I Rwanda har *Paul Kagame* snart styrt i 30 år. Det kan vara farligt att vara oppositionell.

HÅRDARE TAG PÅ LESBOS

30 Vi möter de som försvarar flyktingar och migranter i Grekland.

DESSUTOM

6

GODA NYHETER

En positiv nyhet från Hongkong!

18

NU

Amnesty anklagar Eritrea för krigsbrott.

44

SÅ GICK DET SEN

Victor Jaras mördare dömda.

DÖDSDÖMD.

Asia Bibi.

FOTO: MARTIN BUREAU/AFP/TT

KAMPEN I DÖDSCELL

36 *Asia Bibi* anklagades för hädelse och dömdes till döden i Pakistan. Nu är hon fri och lever i Kanada.

VIKTIG BOK OM TRANSFRÅGOR

46 Antologin ”Trans: Fakta, forskning och erfarenheter” är smart, intressant och mycket läsvärd!

DUMPADE I ÖKNEN

I **TUNISIEN FORTSÄTTER** president *Kaïs Saïed* sin hårdföra politik mot migranter och asylsökande från Afrika. I februari hävdade presidenten att "horder" av migranter förde med sig våld och att en kriminell konspiration låg bakom för att förändra Tunisiens demografiska sammansättning.

I juli dödades en tunisisk man i ett bråk med migranter i staden Sfax. Myndigheterna svarade med att samla ihop hundratals migranter och körde ut dem i bussar till öknen i södra Tunisien. Enligt Human Rights Watch tvångsflyttades minst 1 000 personer till öknen där de lämnades åt sitt öde utan mat och vatten. Den 9 augusti rapporterade al-Jazira att de libyska

gränsmyndigheterna uppgav att 27 döda migranter hade hittats i öknen.

I mitten av juli slöt EU ett avtal med Tunisien om att stötta landet med motsvarande omkring elva miljarder kronor i arbetet med att stoppa migrantflödet över Medelhavet.

– Mot bakgrund av tilltagande våld och övergrepp mot migranter från söder om Sahara av tunisiska myndigheter, visar EU:s avtal att man ingenting har lärt från tidigare liknande avtal. Detta gör den Europeiska unionen medskyldig till det lidande som oundvikligen kommer att bli resultatet, sade *Eva Geddie* från Amnesty International i ett uttalande 17 juli.

ULF B ANDERSSON
FOTO: YOUSEF MURAD/AFP/TT

ABORT LAGLIGT I MEXIKO

 MEXIKO. Den 7 september slog Högsta domstolen i Mexiko fast att abort ska vara lagligt i hela landet då förbud strider mot landets konstitution. I Mexiko, som är världens näst största katolska land, har tidigare 12 av 32 delstater avkriminaliserat abort. Alla offentliga vårdinsatser i Mexiko blir nu skyldiga att genomföra aborter. **|||**

FRIKÄND I GOMA

 KONGO. Den 27 maj frikändes *Elias Bizimungu* av en domstol i Goma i östra Kongo. Han är journalist och aktiv i LUCHA-rörelsen och hade gripits den 26 september 2022 vid en fredlig protest mot den Rwanda-stödda rebellrörelsen M23:s verksamhet i östra Kongo.

I ett samtal med Amnesty sade Bizimungu att han var extremt tacksam för stödet från Amnesty. **|||**

FRI. **Chau Van Kham med sin fru Trang.**

AKTIVIST FRISLÄPPT

 VIETNAM. Den 11 juli återvände *Chau Van Kham* till Sydney i Australien efter att ha suttit fängslad i Vietnam sedan i januari 2019. 73-åringen är australisk medborgare och demokratiaktivist i Vietnam. Han hade dömts till tolv års fängelse för "terroristaktiviteter" efter att han under ett besök i Vietnam träffade en vän som också är demokratiaktivist.

Amnesty har arbetat för Chau Van Khams frigivning sedan han greps och en namninsamling från Amnesty Australien samlade över 36 000 underskrifter. Efter frigivningen tackade Chau Van Kham och hans familj Amnesty för stödet. **|||**

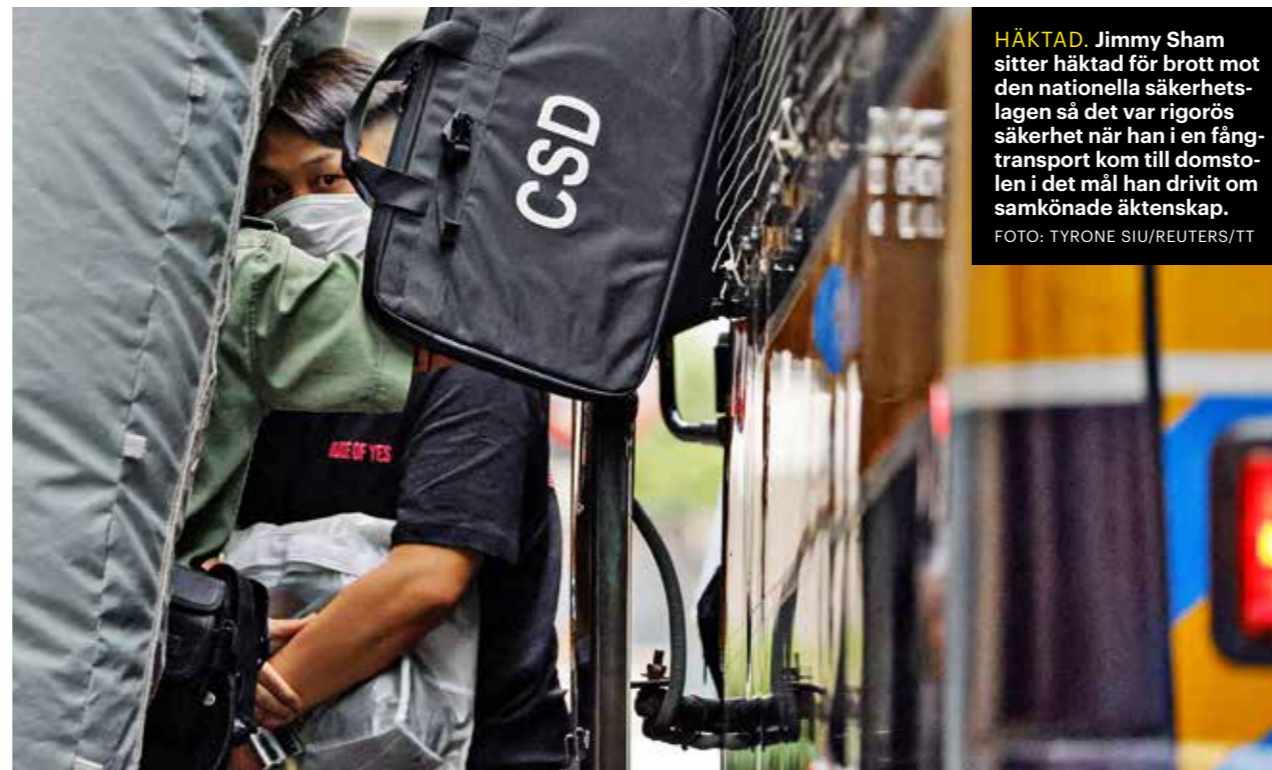
Delseger för Jimmy Sham

 HONGKONG. I Hongkong har hbtqi-rörelsen den senaste tiden haft några begränsade framgångar. För att få byta juridiskt kön ska transpersoner inte längre behöva genomgå könskorrigering och samkönade par har fått vissa rättigheter när det gäller till exempel bostäder.

Medan Hongkong fortfarande var en brittisk koloni avkriminaliserades 1991 samkonat sex men det saknas fortfarande möjligheter för samkönade par att få sin relation rättsligt skyddad.

Den 5 september meddelade "Hong Kong Court of Final Appeal", den högsta rättsliga instansen i området, sitt utslag i ett mål som har drivits av *Jimmy Sham* sedan 2018. Han gifte sig 2013 med en man i USA men parets äktenskap har inte erkänts av myndigheterna. Jimmy Sham är en av Hongkongs mest kända demokratiaktivister och sitter i häkte sedan 2021 anklagad för brott mot den nationella säkerhetslagen. Han tillhör ett socialdemokratiskt parti och var folkvald i ett av de lokala råden innan myndigheternas tillslag. Han är också sekreterare för hbtqi-organisationen "Hongkongs regnbåge".

I det här målet har Jimmy Sham argumenterat för att hans rätt till likabehandling kränks, liksom hans rätt till privatliv. I domslutet konstaterades att samkönade äkten-

HÄKTAD. Jimmy Sham sitter häktad för brott mot den nationella säkerhetslagen så det var rigorös säkerhet när han i en fångtransport kom till domstolen i det mål han drivit om samkönade äktenskap.

FOTO: TYRONE SIU/REUTERS/TT

skap fortsatt inte ska tillåtas i Hongkong. Däremot beordras myndigheterna i Hongkong att inom två år ta fram ett förslag som kan reglera samkönade relationer genom partnerskap.

– Beslutet är ett viktigt steg framåt, sade *Piya Muqit*, Amnestys chef för Ostasien, Sydostasien och Stillahavsområdet. Jimmy Shams delseger är en belöning för hans outtröttliga kamp för jämlikhet. Alla lagar som diskriminerar på grund av sexuell läggning, könsidentitet eller intersexstatus måste ses över.

Enligt opinionsundersökningar är nu 60 procent av invånarna i Hongkong för samkönade äktenskap, jämfört med 38 procent för tio år sedan.

Det finns dock konservativa grupper i Hongkong och de mobiliserar nu mot idrotts-evenemanget "Gay Games", som ska hållas i november, och uppmanar myndigheterna att stoppa tävlingarna.

– Detta evenemang har infiltrerats med idéer om sexuell frigörelse, bisexualitet och homosexualitet, sade *Grace Kwong* till Hong Kong Free

Press. Sådana idéer har till och med kommit in i skolorna och förgiftar vår ungdom.

Hon representerar "Politihk Social Strategic", en mindre grupp som är pro-Peking och fruktar att Gay Games ska leda till nya oroligheter i Hongkong.

Under sommaren har både Estland och Nepal beslutat att tillåta samkönade äktenskap. Den 14 april röstade parlamentet i Cooköarna, ett självstyrande område i Nya Zeeland, för att avkriminalisera samkonat sex.

ULF B ANDERSSON

JOURNALISTER FRIA

 JEMEN. Hösten 2018 greps de jemenitiska journalisterna *Mohammed al-Salahi* och *Mohammed al-Junaid* i hamnstaden Hodeidah. Houhtirebellerna, som kontrollerar stora delar av Jemen sedan 2014, utsatte dem för påtvingat försvinnande och tortyr. Den 28 juni 2022 dömdes de i en hemlig rättegång till tre år och åtta månader för spioneri. Strafftiden motsvarade tiden i häktet men det dröjde till den 1 juli i år innan de frigavs.

Deras advokat tackade Amnesty för stödet under alla turer i fallet och uppmanade till fortsatt arbete för att pressa alla parter i Jemen att respektera yttrandefrihet. **|||**

FRI EFTER 18 MÅNADER

 ANGOLA. Den 22 juni kom Angolas inrikesminister till fängelset och hälsade på *Tanaice Neutro (Gilson da Silva Morreira)*. Dagen efter var han en fri man. Han hade gripits för samhällskritik på sociala medier och fick i oktober 2022 en villkorlig dom.

Fängelsemyndigheterna vägrade dock släppa honom och Amnesty utfärdade en ny blixaktion, som anses ha stärkt Tanaice Neutros moral och ha bidragit till att han till sist frigavs. **|||**

”Mensfattigdom ska bekämpas.”

När höstterminen i Taiwan öppnade den 1 augusti utlovades gratis mensskydd på skolorna och på universitet och högskolor ska kuponger kunna hämtas för kostnadsfria inköp i butiker.

Premiärminister *Chen Chien-jen* sade att bekämpande av mensfattigdom är en del av främjande av jämställdhet.

I GÄNGENS

VÅLD

OSÄKER STAD. Några deltagare i en protest den 28 juli mot bristen på säkerhet.

Situationen i Haiti är värre än någonsin förr och ingen går längre fredad från de kriminella gängens våld. Landets sjukhus och vårdpersonal drabbas i allt högre grad.

TEXT: LINNEA FEHRM FOTO: OCTAVIO JONES

HAITI

HUVUDSTAD:
Port-au-Prince

POLITIK:
Haiti delar den karibiska ön Hispaniola med Dominikanska republiken. Efter ett slavuppror mot den franska kolonialmakten utropades självständighet 1 januari 1804. François "Papa Doc" Duvalier tog makten 1957 och styrde med järnhand till sin död 1971 då sonen, Jean-Claude "Baby Doc" Duvalier övertog makten. Efter ett folkligt uppror tvingades han med hjälp av USA fly 1986. Politisk instabilitet och naturkatastrofer har präglat Haiti under många år och landet är det fattigaste i Amerika.

YTA:
27 750 km² (Sverige: 449 964 km²).
BEFOLKNING:
11,4 miljoner

Utanför USA:s ambassad i Haitis huvudstad Port au Prince, har människor sovit på marken sedan flera dagar. En del av dem med sina ryggsäckar som huvudkuddar och resväskorna packade bredvid sig.

Män och kvinnor trängs omkring reportrar som kommer till platsen, måste få berättas. Om hur de fördrivits från sina hem av gången. Hur "banditerna" hotade att våldta alla kvinnor, även de gamla och barnen.

Inne i ambassadbyggnaden finns det knappt några anställda kvar. USA:s regering har nyligen beslutat att evakuera större delen av sin personal. Internflyktingarna som samlats utanför byggnaden har gjort det i ett sista, desperat rop på hjälp: "Ta med oss!"

– Tidigare sov de framför ambassaden men polisen körde bort dem. Därför befin-

ner vi oss bakom byggnaden istället, säger en spänstig man vid namn *Jean Baptiste*.

Han är läkare som har kommit till platsen för att hjälpa. Just nu är han i färd med att sätta upp en mobil klinik för internflyktingarna.

– Vi har gravida kvinnor här, äldre med diabetes och högt blodtryck och många av dem har knappt ätit eller sovit, förklarar han och torkar svetten ur pannan.

Beslutet om att evakuera USA:s ambassadpersonal kom i slutet av juli, då en amerikansk sjuksköterska och hennes dotter kidnappades i Port-au-Prince. Händelsen drog ovanligt stor internationell uppmärksamhet mot landet.

Bortförandet, som ägde rum inför ögonen på sköterskans väntande patienter, var långt ifrån unikt. Faktum är att över tusen ➤

BRISTER. I stadsdelen Cité Soleil saknas rinnande vatten och för det mesta elektricitet. Gatorna blir till sopfyllda floder när det regnar.

SKULD. Baron de Mackau tvingar Haitis president Jean-Pierre Boyer att 1825 gå med på att betala för att Frankrike förlorat plantager och slavar. Först 1947 var Haiti skuldfritt.

FOTO: OKÄND/WIKIPEDIA

HAITIS BLODIGA HISTORIA

TEXT: ULF B ANDERSSON

1492

Christopher Columbus landstiger och döper ön till Hispaniola, Lilla Spanien. Det blir inledningen till den europeiska koloniseringen. Ön delas mellan Frankrike och Spanien 1697. Slavar från Afrika utnyttjas i den europeiska plantageekonomin.

1791

1791 Haiti, då kallat Saint-Domingue, var Frankrikes rikaste koloni. Den haitiska revolutionen inleds under ledning av Toussaint Louverture (Toussaint Bréda), en tidigare slav som har blivit general i den franska armén. I januari 1801 har rebellerna tagit kontroll över hela Hispaniola. Sommaren 1802 tas Toussaint Louverture och hans närmaste krets som fångar och de förs till Frankrike där Louverture avlider i fängelse 1803.

1804

Haiti utropas den 1 januari som självständig republik, den andra självständiga staten i Amerika efter USA. **Jean-Jacques Dessalines** utropas som kejsare Jacques I. Slaveriet avskaffas permanent. Flera tusen vita fransmän mördas i massaker. Kejsaren mördas 1806.

LEDARE. Toussaint Louverture ledde Haiti till självständighet.

FOTO: ALEXANDRE-FRANÇOIS-LOUIS/WIKIPEDIA

1825

Frankrike tvingar Haiti att skriva under ett avtal där landet tvingas kompensera franska slavägare och företagare för "uteblivna inkomster" och "förlorad egendom". Skulden uppgår till 150 miljoner guldfranc, senare reducerat till 90 miljoner. För Haiti kommer detta avtal påverka ekonomin negativt i många år och först 1947 är skulden betald. År 2016 upphävde det franska parlamentet i en symbolisk gest avtalet från 1825.

1844

Efter ett krig delas ön Hispaniola i de två självständiga staterna Haiti och Dominikanska republiken. Haiti fortsätter präglas av politisk instabilitet.

MÖRDAD PRESIDENT

DEN 7 JULI 2021 mördades Haitis president **Jovenel Moïse** i sitt hem medan han låg och sov. **Ariel Henry** tog tillfälligt makten som premiärminister den 20 juli och lovade att ordna nya presidentval "så snabbt som möjligt". Den 28 september 2021 sparkade Ariel Henry alla fyra medlemmar i valkommissionen och valet sköts upp på obestämd tid. I december 2022 slöt Henry ett avtal med partier, civilsamhället och företagare om att val ska hållas under 2023. Ariel Henry har anklagats för att ha varit inblandad i mordet. När landets riksåklagare ville utreda varför Henry varit i kontakt med den huvudmisstänkte före och efter mordet fick åklagaren sparken.

➤ människor fördes bort av kriminella gäng under årets första sex månader, enligt siffror från FN. Gängen kontrollerar nu mer än halva huvudstaden. De har fler medlemmar och tyngre vapen än landets polis. Tillsammans med naturkatastrofer och hunger har de drivit lite över 150 000 människor på flykt inom landet.

Men kidnappningen av den amerikanska sjuksköterskan visade på en ny utveckling i landet: Ingen går längre säker från gängen. Tidigare har sjukvårdsarbetare, och medlemmar ur andra respekterade yrkeskategorier, varit relativt fredade från gängens våld. Nu utgör de direkta måltavlor. Detta har fått flera sjukhus att stänga i huvudstaden och hela stadsdelar står utan tillgång till vård.

ett undantag är sjukhuset som Jean Baptiste vanligtvis arbetar vid. Det heter Hôpital Fontaine och ligger på en av landets farligaste platser:

OCCUPATION. Haitier som har dödats av USA:s marinkår 11 oktober 1915.

FOTO: BETTMANN COLLECTION/WIKIMEDIA

1915

President **Vilbrun Guillaume Sam** beordrar att 167 politiska fångar ska avrättas. Det leder till kraftiga protester och Sam tvingas avgå och flyr till Frankrikes ambassad. En folkmassa bryter sig in på ambassaden och Sam lynchas. USA:s marinkår invaderar Haiti för att skydda USA:s egendom och investeringar. USA:s ockupation varar till 1934 och USA anklagas för att mörda haitier och använda tvångsarbetare. Ända fram till 1947 behåller USA ekonomisk kontroll över Haiti.

NYTT LIV. En läkare och en sköterska förbereder en förlossning på Fontaine-sjukhuset.

stadsdelen Cité Soleil, en halvtimmes resa bort från ambassaden. Här står hela kvarter nedbrända efter gängens stridigheter. Husväggar är mönstrade av kulhål samt graffiti med de rivaliserande gängens namn: G9 och G-pep.

När gängmedlemmar söker behandling för sina skottskador ombeds de att checka in sina automatvapen vid Hôpital Fontaines entré.

– Vi ger alla likvärdig vård utan att ställa frågor. Det spelar ingen roll om du kommer från G9 eller G-Pep. Lyckligtvis förstår gängen vårt arbete, de vet att det här är den enda platsen som de kan ta sina sjuka fruar och barn till. På det sättet har vi fått ett visst skydd mot deras attacker, säger sjukhuschefen **Jose Ulysse**.

1957

François "Papa Doc" Duvalier väljs till president. Han är populist och svart nationalist och har ett visst folkligt stöd. 1961 hålls en folkomröstning om Duvalier ska sitta kvar en ny period. Resultatet blir 1 320 748 röster för och 0 emot. 1964 utropar han sig till president på livstid och hans styre präglas av personkult och en skoningslös repression. En milisstyrka, kallad "Tonton Macoute" bildas 1959 och det beräknas att mellan 30 000 och 60 000 haitier mördas av milisen.

1971

Efter **François Duvaliers** död tar hans 19-årige son **Jean-Claude "Baby Doc" Duvalier** över presidentposten. Även han utropar sig till president på livstid. Förtrycket fortsätter med tusentals dödade eller torterade medan tiotusentals haitier flyr från landet.

1986

USA, då med **Ronald Reagan** som president, hade betraktat Duvaliers regim som en nära antikommunistisk allierad men när protester ökar i styrka uppmanas presidenten att lämna landet. Den 7 februari flyger USA ut **Jean-Claude Duvalier** till exil i Frankrike. Han hade byggt upp en förmögenhet på 900 miljoner dollar medan befolkningen lever i djup fattigdom.

PÅ FLYKT. Jean-Claude och Michèle Duvalier på väg till flygplatsen i Port-au-Prince för att flygas till exil i Frankrike.

FOTO: OKÄND/WIKIMEDIA

ELDSJÄL. Jose Ulysse talar till familjer som kommit med sina barn till sjukhuset. 1991 startade han Fontaine-sjukhuset som en klinik med ett enda rum. Han har kämpat för att hålla igång sjukhuset och expandera det under årens lopp.

BEHÖVER HJÄLP.
Fyrabarnsmamman Gracia Tele med sin ettårige son i knät.

takt med att gängkriget intensifierats har områdets sjukhus stängt, en efter en. Sedan början på året är Fontaine det enda lasarett som finns kvar i hela Cité Soleil. De har upplevt en patientökning med nästan det dubbla jämfört med för två år sedan.

I sjukhusets väntsal luktar det svett och rengöringsmedel. Ljudet av barnskrik blandas med röster på sjungande haitiska. Där sitter fyrabarnsmamman *Gracia Tele* med sin tolv månader gamla son i knät. De bor egentligen i en annan del av staden, men kom hit för att inget annat sjukhus hade plats för dem.

– Jag vet att det här området är farligt men jag tog risken. Min son har hög feber och hög puls, han måste få hjälp, säger hon.

+

MASSAKER

DEN 26 AUGUSTI organiserade den kontroversielle prästen *Marcorel Zidor* en protest i stadsdelen Canaan i utkanten av Port-au-Prince i syfte att driva ut det gäng, "Canaans talibaner" som kontrollerar stadsdelen. Kyrkomedlemmarna tågade beväpnade med machetes när gängmedlemmar öppnade eld med automatvapen och det rapporterades att minst 20 personer dödades medan många sårades.

Majoriteten av sjukhusbesökarna lider av undernäring. Enligt FN:s Världslivsmedelsprogrammet, WFP, lever nästan halva Haitis befolkning i hunger. Särskilt förödande är situationen i områden som Cité Soleil. Stadsdelen har isolerats från omvärlden eftersom gängen blockerar vägar och lägger beslag på leveranser av bränsle och mat.

Svårigheterna att förflytta sig i stadsdelen påverkar även sjukhuspersonalens arbete. Varje gång någon ringer efter ambulans till Fontaine-sjukhuset måste operatören svara: "Tyvärr har vi ingen ambulansservice i Cité Soleil". Personalen övernattar ofta på sjukhuset när bilkapningar, kidnappningar och förlupna kulor längs vägarna hindrar dem från att ta sig hem.

– Ibland under en natt. Ibland under två nätter, tre nätter. Vi gör vårt bästa för att behålla lugnet och fokusera på vårt arbete. Men de dagar vi inte kan ta oss hem oroar vi oss ständigt för våra familjer, säger läkaren *Jovania Michel*.

Hon är ansvarig för att ta emot offer för

HEMKOMST. Jean-Bertrand Aristide återvänder i triumf 15 oktober 1994 sedan USA med FN:s stöd invaderat Haiti. FOTO: USAF/WIKIMEDIA

"Många av dem lider av svår posttraumatisk stress. Särskilt svårt är det för dem vars våldtäkt resulterar i en graviditet.

Jovania Michel

sexuellt våld, vars antal har ökat dramatiskt under det senaste året. Enligt FN används sexuellt våld av kriminella grupperingar för att skapa rädsla i områdena de vill ta över. De drabbade riskerar repressalier och stigmatisering om de går till polisen vilket gör att det exakta antalet offer är omöjligt att beräkna.

Jovania Michel berättar att hon under de senaste två månaderna har tagit emot ett 50-tal våldtagna kvinnor, bara från Cité Soleil:

– Många av dem lider av svår posttraumatisk stress. Särskilt svårt är det för dem vars våldtäkt resulterar i en graviditet.

Ibland behåller de barnet men stöter bort det, missköter och misshandlar det.

Vem ska komma till undsättning för Haitis befolkning?

Biståndsorganisationer vittnar om en givartrötthet gentemot Haiti, som trots flera miljarder dollar i bistånd under de senaste åren inte har lyckats hindra de humanitära kriserna att staplas på varandra. FN:s barnfond, Unicef, har värdjat om 246 miljoner dollar till sitt Haiti-program. Av dessa har de lyckats samla in ynka 15 procent.

PÅ PATRULL. Marinkårssoldater från USA patrullerar i Cap-Haïtien den 30 september 1994 sedan militärjuntan tvingats avgå.

FOTO: WIKIMEDIA

1994

FN:s säkerhetsråd antar 31 juli en resolution med tolv röster för, två nedlagda (Brasilien och Kina) och Rwanda frånvarande, som ger klartecken för USA att leda en militär intervention för att stöta militärregimen och återinsätta *Aristide*. I september inleds USA:s invasion och den 15 oktober kan *Aristide* återvända. *Aristide* avskaffar armén. Han avgår när hans period går ut 1995 och *René Préval* vinner då valet.

TVINGATS FLY.

Doktor Jovania Michel och hennes personal tar hand om människor som tvingats lämna sina hem i Tabarre, nära USA:s ambassad i Haiti, på grund av våldet. De tar också emot allt fler som har utsatts för sexuellt våld.

FN-organet WFP, World Food Programme, tvingades minska sitt akuta matbistånd till Haiti med en fjärdedel under juli månad. Allt på grund av minskade bidrag.

På sjukhuset Fontaine känner man till givartröttheten alltför väl. Jose Ulysse berättar stolt om hur han grundade sjukhuset för 31 år sedan, hur det har stått pall för jordbävningar, orkaner och återkommande politiska kriser. Nu befarar han att sjukhusets dagar är räknade:

– Varje månad kämpar vi för att ha råd med utrustning och att betala de anställda.

Vi behöver så mycket att jag inte vet var jag ska börja. Om det fortsätter så här måste vi nog stänga inom ett år.

2000

Haiti glider åter in i politisk instabilitet och när *Aristide* vinner valet den 26 november är det ett lågt valdeltagande och bojkott från oppositionen. *Aristide* anklagas för auktoritära maktmetoder. Fackföreningsaktivister fångas, journalister mördas och de som fredligt vill manifesteras kritik mot *Aristides* styre beskjuts eller misshandlas av gäng som säger sig agera i presidentens namn. *Aristide* retar upp Frankrike genom att 2003 kräva att Haiti får ett skadestånd, omräknat till dagens penningvärde, för att kompensera för skuldavtalet från 1825.

1990

Den 16 december Haitis första fria val. *Jean-Bertrand Aristide*, som har varit präst, inspirerad av befrielsesteologin, vinner valet med 67 procent av rösterna. Han inleder reformer, bland annat när det gäller skolgång, begränsar militärens makt och rättegångar inleds mot milisledare från *Tonton Macoute*. *Aristide* får kritik för att inte ta tydligt avstånd från haitier som med våld tar lagen i egna händer.

1991

Den 29 september störtas *Aristide* i en kupp ledd av generallöjtnant *Raoul Cédras*. *Aristide* tvingas i exil och under militärstyret dödas flera tusen människor av armén och milis. Tiotusentals människor flyr till havs. FN inför sanktioner mot militärregimen. *Aristide* får i exil starkt internationellt stöd.

MOT FN. Protestmarsch på väg till FN:s högkvarter den 28 juli mot bristen på säkerhet men också mot all slags utländsk ockupation.

Samtidigt inser han att befolkningens framtid ligger i händerna på personer som honom själv. På sjukhuscampus ordnar han kurser i bland annat datakunskap, maskinsömnad och rörarbete, för att erbjuda de unga alternativ till kriminaliteten. Jose Ulyses mål är att utveckla nästan kostnadsfria operationsmetoder för att ha råd att ta emot så många patienter som möjligt. På så sätt hoppas han utöka sjukhusets verksamhet

USA-KONTROLL. USA:s marinsoldater patrullerar i Port-au-Prince den 9 mars 2004.

FOTO: WIKIMEDIA

och erbjuda fler människor sysselsättning.

Han berättar att ungdomar från området hela tiden kommer till honom i jakt på jobb. Att det gör ont i honom varje gång han tvingas avvisa dem.

– För jag vet vart de går sedan. Till gängen, konstaterar Jose Ulyse.

Kriminella gäng utgör just nu Haitis största arbetsgivare. Enligt experter som Amnesty Press talar med kan gängrekryteringen endast stoppas med hjälp av jobb och utbildning för de unga. Men för att möjliggöra detta måste det brutala våldet upphöra.

I mars föreslog FN en utlandsledd internationell styrka för att hjälpa den haitiska staten – vilken närmar sig total kollaps – att slå ner på gängen. Att sätta samman en internationell styrka har visat sig ta tid och än så länge saknas en konkret plan. Däremot har förslaget gett en försiktig hoppfullhet bland en del av befolkningen.

Enligt *Gédeon Jean*, chef på den lokala människorättsorganisationen CARDH, kommer en internationell styrkas främsta uppgift vara att skapa förutsättningar för att ordna demokratiska val, som har skjutits upp ända sedan president *Jovenel Moïse* mördades 2021.

– Sedan är det upp till haitierna. Det är vi som måste lösa de strukturella problemen som skapar osäkerhet i landet, det är vi som måste skapa paradigmskiftet inom politiken och civilsamhället, säger *Gédeon Jean*.

Under tiden har gängledarna själva inlett fredssamtal med varandra, för till och med dessa är krigströtta. Detta enligt den amerikanske prästen och hjälparbetaren *Tom Hagan*, som medlar vid samtalen.

I juni undertecknade fyra av Haitis största gangsterledare en viljeförklaring med orden: ”Vi lovar Gud att arbeta för ett slut på våldet, för att ge folket fred”. På *Cité Soleil*s gator råder en temporär vapenvila. Barn har börjat leka utomhus för första gången på månader. Mellan husväggarna ekar ljuden av barnskräk istället för skottlossning.

Ingen vet hur länge lugnet kommer att vara. Gängledarna har inte lagt ner sina vapen, och analytiker ställer sig misstänks-

samma till deras verkliga intentioner.

Knappt två veckor efter kidnappningen av den amerikanska sjuksköterskan släpptes hon på fri fot. I samband med hennes återresa till USA uppmanade USA:s ambasad sina medborgare att ”omedelbart lämna Haiti” till följd av säkerhetsläget i landet.

Kvar på marken bakom ambassaden sover hundratals internflyktingar, fortfarande med sina väskor packade, ännu utan en plats att komma hem till. IIII

HEMLÖSA. Allt fler haitier har tvingats fly sina hem. Här får de hjälp på Fontaine-sjukhuset. Antalet patienter på sjukhuset ökade med 70 procent mellan 2021 och 2022.

+ VÅLDET

I DET MAKTVAKUUM som följde efter mordet på Haitis president i juli 2021 har Haitis omkring 200 kriminella gäng tagit kontrollen över cirka 80 procent av huvudstaden Port-au-Prince.

Den 7 augusti slog FN:s barnorgan Unicef larm om att omkring 300 kvinnor och barn har kidnappats av gängen under första halvåret 2023 och kräve frigivning av bortförda personer. Totalt har över 950 personer kidnappats i år. Den 18 augusti rapporterade FN:s människorättskontor att över 2 400 personer dödades under 2023. Hundratals av dem har lynchats av mobbar.

2004

Ett väpnat uppror utbryter. Bland ledarna finns milisledare som anklagats för allvarliga brott under *Jean-Claude Duvaliers* regim och militärstyret 1991–1994. USA anklagas för att i hemlighet stödja rebellerna. USA och Frankrike kräver att Aristide ska avgå och den 29 februari lämnar han landet under oklara former och flygs av USA till Centralafrikanska republiken. FN:s säkerhetsråd antar enhälligt en resolution den 29 februari om en internationell styrka och USA, Frankrike, Kanada och Chile skickar soldater.

2004

FN beslutar 30 april att inrätta MINUSTAH, en styrka med militär och polis, ledd av Brasilien som ska bidra till stabilisering av Haiti. Styrkan blir kvar till 2017 och många länder bidrar med personal. FN-styrkan kritiserar både för övervåld, sexuella övergrepp och för att ha orsakat ett utbrott av kolera som orsakat upp emot 10 000 dödsfall.

2010

Den 12 januari skakas Haiti av en jordbävning där 300 000 människor beräknas ha dött. Över 1,5 miljoner människor blir hemlösa.

2017

Jovenel Moïse tillträder som president 7 februari efter en omstridd valprocedure. Under hans styre förekommer omfattande protester mot prisökningar på bränsle och presidentens styre. Den 7 juli 2021 mördas presidenten.

2023

Politiskt kaos fortsätter och väpnade gäng agerar fritt. Den 1 juli kommer FN:s generalsekreterare *António Guterres* till Port-au-Prince. Han uttalar sin solidaritet med det haitiska folket och vill omedelbart ha en internationell styrka för att bistå Haitis poliskår. Kenya erbjuder sig i juli att leda en FN-styrka till Haiti.

HÅRDARE TAG MOT HOMOSEXUELLA

IRAK. I samband med protester mot Koran-bränningar i Sverige har det i Iraks huvudstad Bagdad bränts svenska flaggor men också Prideflaggor. CMC, den myndighet i Irak som övervakar medierna har nu utfärdat regler om att ordet "homosexualitet" inte längre får användas. För att respektera "allmän moral" ska istället beteckningen "sexuell avvikelse" användas.

– Detta är ett farligt steg som kan stärka diskriminering och våld mot hbtqi-personer i Irak, sade **Aya Majzoub**, biträdande chef för Amnestys avdelning för Mellanöstern och Nordafrika, den 9 augusti.

Amnesty pekar på att inrikesministeriet under första halvåret bedrivit en kampanj mot "oanständigt innehåll" på internet och att minst 20 personer straffats för att ha använt sin yttrandefrihet.

I parlamentet lade den oberoende ledamoten **Raad Al-Maliki** den 15 augusti fram ett lagförslag för att skydda landet från

FLAGGBRÄNNING. Prideflaggor bränns i Bagdad i samband med protester mot Sverige den 12 juli.

"avvikelser" och bekämpa "parafili som har invaderat världen".

Enligt lagförslaget ska samkönat sex bestraffas med dödsstraff eller livstids fängelse och "främjande av homosexualitet" med minst sju års fängelse. Även transpersoner ska bestraffas och att "imitera kvinnor" ska ge upp till tre års fängelse.

– Denna lag skulle hota hbtqi-personers liv i en redan fientlig miljö, varnade **Rasha Younes** från Human Rights Watch den 15 augusti. **||||**

FOTO: HADI MIZBAN/AP/TT

FANTASIER. Eritreas president Isaias Afewerki avfärdar uppgifter om att Eritreas armé gjort sig skyldigt till övergrepp i Tigray som "fantasier".

FOTO: KHALIL SENOSI/AP/TT

Amnesty anklagar Eritrea

ERITREA. Den 5 september anklagade Amnesty International i en ny rapport Eritreas armé, EDF, för krigsförbrytelser och möjliga brott mot mänskligheten i Tigray. Enligt rapporten begicks brotten innan och efter fredsavtalet mellan Etiopiens federala regering och TPLF, Tigreanska folkets befrielsefront, som undertecknades i Pretoria i Sydafrika den 2 november 2022.

Avtalet skulle göra slut på den konflikt som hade pågått sedan november 2020 och som haft förödande konsekvenser för civilbefolkningen i Tigray och angränsande områden i norra Etiopien.

Eritrea var inte en del av fredsavtalet men dess armé deltog i kriget på den etiopiska sidan och landets armé, EDF, har anklagats för en rad övergrepp. Landets president **Isaias Afewerki** har tidigare avfärdat anklagelser om att Eritreas styrkor gjort sig skyldiga till krigsbrott som "fantasier".

I Amnestys rapport "Today or Tomorrow, They Should Be Brought Before Justice" – Rape, Sexual Slavery, Extra-Judicial Executions and Pillage by Eritrean Forces in Tigray" dokumenteras hur EDF-soldater, allierade med Etiopiens regering, varit ansvariga för våldtäkt och sexuellt slaveri, utomrättsliga avrättningar och plundring. Amnesty intervjuade i maj och juni per telefon 49 personer i distriktet Mariam Shewito och Kokob Tsibah, som ligger nära Eritrea, och de intervjuades vittnesmål stämdes av med satellitbilder och vittnesmål från socialarbetare, medicinska experter och myndighetsföreträdare.

– Trots undertecknandet av fredsavtalet har grymheterna mot civila fortsatt i Tigray och eritreanska soldater har utsatt kvinnor för fruktansvärda övergrepp som våldtäkter, gängvåldtäkter och sexslaveri. Och män

har avrättats utomrättsligt, sade **Tigere Chutah**, Amnestys chef för östra och södra Afrika, enligt nyhetsbyrån AFP.

Sedan konflikten i Tigray inleddes i november 2020 har FN-organ och organisationer som Amnesty International och Human Rights Watch dokumenterat troliga krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten. FN:s råd för mänskliga rättigheter har i september sin 54:e session och Amnesty uppmanar rådet att förnya mandatet för den internationella expertkommissionen för mänskliga rättigheter i Etiopien (ICHREE).

Afrikanska kommissionen för mänskliga rättigheter och folkens rättigheter inrättade i maj 2021 en undersökningskommission för situationen i Tigray men dess mandat avslutades i juni 2023 utan att någon slutrapport presenterats. **||||**

ULF B ANDERSSON

FLER OFFER FÖR KLUSTERVAPEN

UKRAINA/RYSSELAND. Den 5 september kom Cluster Munition Coalition, CMC, med sin årliga rapport om användning av klusterammunition i världen. Antalet döda och skadade var under 2022 1 172 personer, det högsta antalet sedan rapporteringen började år 2010.

Enligt CMC var Ukraina värst drabbat och 855 av de registrerade offren var civila. CMC betonar att många offer kan vara okända och att siffran därför kan vara högre.

Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022 har Ryssland "i stor utsträckning" använt lager med gammal klusterammunition samt nyutvecklad sådan, rapporterar CMC. Ukrainska styrkor har också använt klustervapen, men "i mindre utsträckning".

Klusterbomber, eller klusterammunition, skjuts från luften eller marken. När de exploderar frigör de många mindre sprängladdningar som sprider ut sig över ett större område. Det kontroversiella vapnet är förbjudet i över 120 länder och anses utgöra en stor risk för civilbefolkningen då odetonerade sprängladdningar kan ligga kvar på marken lång tid efter att klusterbomben använts.

I juli beslutade USA att skicka klusterammunition till Ukraina, vilket har väckt kritik bland allierade länder och från Amnesty International och Human Rights Watch. **||||**

ÖVERGREPP FRÅN ALLA SIDOR

KAMERUN. År 2017 utropade separatister i nordvästra Kamerun, där engelsktalande dominerar, Ambazonia som självständigt. Regeringen i Yaoundé svarade med hårda metoder för att slå ned upproret. Landet har styrts av den nu 90-åriga **Paul Biya** sedan 1982. Amnesty publicerade den 4 juli en ny rapport om där det beskrivs hur civila hamnat i kläm mellan armén, beväpnade separatister och milisgrupper som alla beskylls för att ha begått brott under konflikten.

Amnesty besökte landet vid två tillfällen och gjorde över 100 intervjuer för rapporten. Försöken att få träffa ministrar i regeringen möttes dock av tystnad. **||||**

"Obarmhärtig mordvåg"

Heba Morayef, chef för Amnestys avdelning för Mellanöstern och Nordafrika, uttryckte den 8 september förfäran och besvikelse över att Saudiarabien hittills i år har avrättat 100 personer. Hon konstaterade att mordvågen står i kontrast mot tidigare loften om att begränsa användandet av dödsstraffet.

MIGRANTER DÖDAS

SAUDIARABIEN. Den 21 augusti anklagade Human Rights Watch, HRW, saudiarabiska gränsvakter för att ha dödat hundratals etiopier som försökt korsa gränsen mellan Jemen och Saudiarabien. HRW har kartlagt gränsvakternas agerande mellan

mars 2022 och juni 2023, och funnit att migranter har beskjutits och utsatts för granatattacker.

HRW vill se en undersökning med FN-stöd för att undersöka övergreppen mot migranterna. Saudiarabien nekade till anklagelserna. **||||**

Han utmanar makten i Rwanda

RWANDA

HUVUDSTAD:
Kigali

POLITIK: Tysk koloni 1890, efter första världskriget belgisk koloni fram till självständigheten 1962. 1973 tog Juvénal Habyarimana makten efter en militärkupp. Det har beräknats att omkring 15 procent av befolkningen är tutsier medan 84 procent är hutuer. Motsättningarna mellan dessa grupper ledde 1994 till ett folk mord där det uppskattas att 800 000 tutsier och hutuer dödades under 100 dagar. Paul Kagame, ledare för Rwandas patriotiska front, RPF, har styrt sedan 1994.

YTA: 26 338 km² (Sverige: 449 964 km²).
BEFOLKNING: 13,4 miljoner.

Att kritisera president Paul Kagame är farligt. Det vet Rwandas journalister. Och det vet Frank Habineza. Ändå ställer han upp i presidentvalet i Rwanda nästa år.

TEXT: FREDRIK NEJMAN FOTO: RICKARD KILSTRÖM

det senaste presidentvalet år 2017 fick Rwandas president *Paul Kagame* 98,8 procent av rösterna. *Frank Habineza* fick nöja sig med 0,5 procent i ett val som enligt Freedom House var allt annat än fritt och fick betyget 0 av 4 möjliga.

Men Frank Habineza ger sig inte. Han vill bryta Paul Kagames snart 30 år långa tid vid makten.

Frank Habineza hoppas på högre siffror vid nästa val år 2024. Men det kommer knappast att räcka.

– Kanske inte nästa år, men jag tror på att det är möjligt långsiktigt, säger Frank Habineza i en intervju med Amnesty Press.

Vi träffas utanför parlamentet i Kigali där han har deltagit i en minnesstund för folk mordet.

Det är skymning, som i Rwanda är över på några minuter.

– Kom med, säger han och tar med oss några våningar upp i parlamentet, som på utsidan fortfarande har mängder av kulhål som en påminnelse av folk mordet 1994.

– Välkommen, säger Frank Habineza på svenska när vi sätter oss i hans arbetsrum. På bordet står en dalahäst i glas.

Att den tidigare svenske medborgaren

lyckats ta en plats i Rwandas parlament är smått sensationellt. Det är inte lätt att vinna röster i en auktoritär stat där valen är långt ifrån demokratiska.

Frank Habineza är ordförande för Demokratiska gröna partiet och fanns med i partitoppen också när vice ordföranden *André Kagwa Rwisereke* hittades halshuggen i juli 2010. Frank Habineza krävde en oberoende internationell undersökning av mordet.

SKOTTHÅL. Parlamentet i Kigali har mängder av hål från striderna i anslutning till folk mordet 1994. De lagas inte för att man hela tiden ska påminnas om Rwandas brutala historia.

UTMANAR. För andra gången ställer Frank Habineza upp i presidentvalet i Rwanda. Men inte ens han själv tror sig kunna vinna över Paul Kagame.

OFFER FÖR REGIMEN

FOTO: WIKIPEDIA

Patrick Karegeya tillhörde RPF och blev efter 1994 chef för under-rättelsetjänsten. 2004 föll han i onåd hos Kagame och greps. 2007 flydde han Rwanda och levde i exil i Sydafrika. Den 1 januari 2014 hittades han död i ett hotellrum i Johannesburg. Paul Kagame har anklagats för att ha beordrat mordet och 2019 inleddes en ny förundersökning i Sydafrika men utan resultat.

FOTO: HRW

Gospelsångaren **Kzito Mihigo**. Känd för sina sånger om folkmordet där han också sympatiserar med de hutuer som mördades av hutuextremister. Förbjudet, eftersom regeringens historie-skrivning är enkel: enbart tutsier dödades i folkmordet. Kzito Mihigo dog under mystiska omständigheter i ett fängelse den 17 februari 2020.

FOTO: SVENSKA PEN

Poeten **Innocent Bahati** försvann spårlost den 7 februari 2021. Det var kort efter att några av hans samhällskritiska dikter om Rwandas covid-hantering publicerats.

FOTO: HRW

Radiojournalisten **Cassien Ntamu-hanga** var regimkritisk journalist som lyckades rymma från ett rwandiskt fängelse och fly till Moçambique. Där greps han den 23 maj 2021 av Moçambiques åklagarmyndighet och har inte syntts till sedan dess.

”Självklart gillar inte regeringen mig, men de kommer inte att arrestera mig. Det hade de gjort tidigare. Nu kan jag i alla fall jobba för demokratin.”

Frank Habineza

mer riskabelt inom journalistiken. Det visar fallet *John Williams Ntwali*.

Tidigt på morgonen den 18 januari dör en mc-förare efter att ha blivit påkörd av en bil i stadsdelen Kimhurura i huvudstaden Kigali. En händelse som ingen noterat om det inte var journalisten John Williams Ntwali som satt bakom styret.

Han var känd för att granska president Kagame – trots att det enligt rwandisk lag är förbjudet.

Veckorna för sin död hade han hotats och varit orolig för sin säkerhet. Han hade länge varit medveten om vad regimen kunde göra.

I en intervju i Voice of America i december 2021 sade han:

”När du är en oberoende journalist, i ordets rätta bemärkelse, är du en fängelsekandidat”.

I en rättegång utan vare sig journalister eller oberoende observatörer dömdes föraren som körde på John Williams Ntwali till 500 000 rwandiska franc i böter, drygt 4 500 kronor.

”Ännu en kritiker av den rwandiska regimen har tystats”, kommenterade det amerikanska senatsutrikesutskottet, SFRC.

Amnesty International och 90 andra in-

ternationella organisationer krävde snabbt en oberoende granskning av olyckan. Men ännu har ingenting hänt.

Inget ovanligt för Rwanda. Sedan Paul Kagame blev president för 23 år sedan har mänskliga rättigheter och yttrandefrihet inte stått högt i kurs.

Rwanda har visserligen klättrat uppåt i Reportrar utan Gränsers pressfrihetsindex – plats 131 i år mot 136 2022. Men i Freedom Houses rankning får de lägsta betyg, o, när det gäller press-och yttrandefrihet.

DÖD. Journalisten John Williams Ntwali dog i en trafikolycka den 18 januari 2023. 90 pressfrihets- och civilsamhällesorganisationer, däribland Amnesty International och Human Rights Watch krävde en oberoende undersökning av hans död.

FOTO: PRIVAT/HRW

EX-SVENSK. Frank Habineza sade upp sitt svenska medborgarskap för att kunna utmana Paul Kagame i presidentvalet.

➤ Inget hände och hoten mot honom blev så stora att han och hans familj flydde till Sverige. Där fick de senare asyl och svenskt medborgarskap.

Något han inte har längre.
– Jag var tvungen att avsäga mig mitt svenska medborgarskap när jag ställde upp i presidentvalet, säger Frank Habineza, vars fru och barn bor kvar i Uppsala.

Du är inte rädd att utmana Kagame?

– Nej, men utan ett stort stöd från många

andra länder hade det varit omöjligt att komma tillbaka till Rwanda, säger Frank Habineza.

Hans gröna parti fick 4,5 procent och två mandat vid parlamentsvalet 2018.

– Självklart gillar inte regeringen mig, men de kommer inte att arrestera mig. Det hade de gjort tidigare. Nu kan jag i alla fall jobba för demokratin, säger han.

Om Frank Habineza ändå har lyckats forma en liten politisk opposition till Paul Kagame i Rwanda är det ännu svårare och

KÄMPAR. The Chronicles redaktör Fred Mwasa granskar en hård för regim. Hans företrädare dog i en mystisk mc-olycka tidigare i år.

John Williams Ntwali drev inte bara sin egen Youtube-kanal Pax-TV, han var också chefredaktör för The Chronicles. En engelskspråkig tidning som varit ett horn i sidan på Paul Kagame ändå sedan starten 2011.

Tidningens grundare Christopher Kayumba har fått känna på Kagame-regimens mycket hårda nypor flera gånger. Med devisen "Serving the right to know the truth" har The Chronicles avslöjat flera skandaler som regimen försökt dölja.

Det är publiceringar som har lett till flera fängelsevistelser för Christopher Kayumba, anklagad för alltifrån fylleri till våldtäkt.

Senast han släpptes var i februari när en domstol friade honom från våldtäktsanklagelser.

Christopher Kayumba har inget redaktionellt inflytande på The Chronicles i dag utan den rutinerade grävande reportern Fred Mwasa har tagit över redaktörskapet efter John Williams Ntwali.

Amnesty Press träffar Fred Mwasa i en by flera timmars resa utanför Kigali, där han enligt egen utsago dragit sig tillbaka ett tag "för att ligga lågt".

Hur ser du på John Williams Ntwalis död?

– Jag vill inte spekulera. Men förr eller senare kommer sanningen fram om vad som

egentligen hände, säger Fred Mwasa.

Frank Habineza som följt fallet John Williams Ntwali från dag ett och deltog vid begravningen vill också ha en oberoende undersökning av olyckan.

Han är mycket bekymrad över hur starkt begränsad press- och yttrandefriheten är i Rwanda:

– Den här regeringen vill inte ha fler röster. Jag har protesterat mot det i över tio år och kommer att fortsätta.

Eftersom 90 procent av annonserna och reklamen i de rwandiska medierna kommer från regeringen styr de vilka medier som klarar sig ekonomiskt.

TUFFT. Många journalister i Rwanda jobbar utan att ens få lön. Theogene Cyza är en av dem.

En som vet är Theogene Cyza. Han är en av de journalister, nästan alla frilansare, som jobbar för ingen eller mycket liten ersättning.

För att kunna skriva för The Chronicles har han ett halvtidsjobb som kommunikator på Monusco, den fredsbevarande FN-missionen i Demokratiska republiken Kongo.

– Det är inget lätt jobb att vara journalist i Rwanda. Allra minst på The Chronicles. Men vetenskapen att alla i mediebranschen, politiker och tjänstemän i regeringen läser tidningen gör det lättare. Men få skulle erkänna att de läser The Chronicles om du frågar dem.

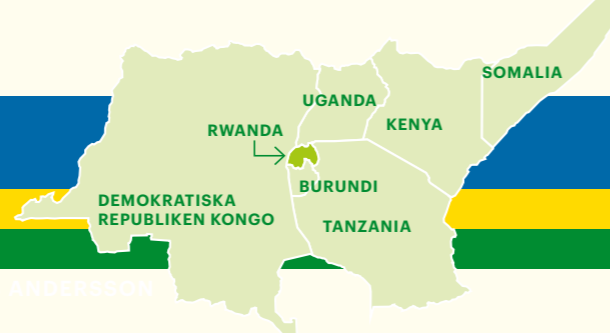
Även om Frank Habineza bara har drygt fyra procent av väljarna bakom sig i det rwandiska parlamentet har han lyckats driva igenom en reform, som han kopierat från Sverige; Fri skolmat.

– Jag såg att mina barn fick skolmat i Sverige och tycker inte att rwandiska barn ska gå hungriga hela dagen. Barn ska få mat i skolan och det är på gång att införas i någon form i Rwanda, säger Frank Habineza.

Frank Habineza ses som en positiv kraft bland många av de personer som Amnesty Press pratar med i Rwanda.

"One of a kind", säger flera.

– Det är smickrande, säger Frank Habineza. Jag hoppas att en dag få uppleva ett demokratiskt Rwanda. Det har trots allt blivit lite, lite bättre sedan jag tvingades lämna Rwanda. Men det är långt kvar. ■■■

Från kolonialstyre till folkmord

1800-TALET

KRIG. Soldater från Belgien och Kongo har besegrat tyskarna i Tyska Östafrika 1916.

KOLONIALISM

VID BERLINKONFERENSEN 1884–1885, då europeiska kolonialmakter delade upp Afrika, blir Rwanda och Burundi en del av Tyska Östafrika som också omfattar det som idag är Tanzanias fastland. Den 5 augusti 1914 inleddes Första världskriget i Östafrika där markstrider och sjöslag utkämpades. 1916 gick belgiska och brittiska styrkor till offensiv och den 6 maj 1916 intog belgiska trupper Kigali. Efter krigsslutet 1918 förlorade Tyskland sina kolonier i Afrika och 1923 beslöt Nationernas förbund, NF, att Belgien fick mandat att styra över Rwanda och Burundi. Efter andra världskriget beslöt FN att området skulle bli ett förvaltningsområde under belgiskt styre.

SJÄLVSTÄNDIGHET. Firande i Kigali 1 juli 1962. FOTO: UN PHOTO/BZ

1962

INBÖRDESKRIG

DEN 5 JULI 1973 tog **Juvénal Habyarimana** makten i en kupp och landet utvecklades i totalitär riktning. I Uganda hade Rwandas patriotiska front, RPF, bildats med **Paul Kagame** som en av ledarna. RPF dominerades av tutsier och fick stöd av Ugandas när de invaderade Rwanda 1 oktober 1990. Med stöd från Belgien och Frankrike kunde dock regimen sitta kvar. 4 augusti 1993 undertecknades ett fredsavtal mellan RPF och Juvénal Habyarimana om maktodelning i väntan på val.

PÅ FLYKT. Flyende rwandier under inbördeskriget.

1990

FOLKMORDET

DEN 6 APRIL 1994 var ett flygplan med **Juvénal Habyarimana** och Burundis president **Cyprien Ntaryamira**, också hutu, under inflygning mot Kigalis flygplats när det sköts ned under oklara omständigheter. Det blev inledningen till ett folkmord, som anses ha planerats i förväg. Interahamwe, en milisgrupp knuten till partiet MRND, polis och militär spelade en viktig roll i mordandet, men också många civila hutuer deltog aktivt. Under 100 dagar mördade hutuextremisterna upp emot 800 000 tutsier och moderata hutuer. FN:s säkerhetsråd, där Rwanda var medlem, var oförmögna att fatta beslut om ett ingripande.

TV-TIPS
PÅ URPLAY.SE finns en dokumentär i två delar om folkmordet. Sök på "Folkmordet i Rwanda".

1994

1994

EFTER FOLKMORDET. Över två miljoner hutuer flydde till läger runt Goma i östra Zaire. Lägren kontrollerades av de ansvariga för folkmordet.

RPF SEGRAR

NÄR FOLKMORDET INLEDDES bröt vapenvilan samman och RPF gick till offensiv. Den 4 juli 1994 intas Kigali. I sydvästra Rwanda genomförde franska styrkor, med FN-mandat, Opération Turquoise, för att rädda liv. Operationen har kritiserats då den gjorde det möjligt för de ansvariga för folkmordet att fly till Zaire (Demokratiska republiken Kongo). Två miljoner hutuer hamnar i flyktingläger runt Goma i östra Zaire, kontrollerade av hutuextremisterna. I november 1994 beslöt FN att inrätta ICTR, Rwandatribunalen, som får sitt säte i Arusha, Tanzania där de högst ansvariga för folkmordet åtalas. 62 personer har dömts medan 14 har frikänts. ICTR har kritiserats för att inte ha åtalat någon från RPF, som har anlagats för brott under kriget. I Rwanda fanns lokala Gacaca-domstolar fram till 2012 där över en miljon personer har åtalats. Rättssäkerheten har ifrågasatts men regeringen har sett domstolarna som en del i en försoningsprocess.

INVASION AV KONGO

FRÅN LÄGREN I Goma genomfördes attacker inne i Rwanda. Hösten 1996 invaderade Rwanda och Uganda Zaire och skapade AFDL, en kongolesisk befrielseallians under ledning av **Laurent Kabila**, en bortglömd marxist från 1960-talet som ägnat sig åt smuggling och guldhandel vid gränsen till Tanzania. I maj 1997 kollapsade **Mobutus** regim och Kabila tog makten i Zaire. Enligt en FN-rapport från 2010 anklagas Kagames armé för att ha mördat tiotusentals civila hutuer som flydde längre in i Kongo.

1996

KONGOKRIGEN

I MAJ 1998 INLEDS en ny fas då **Kabila** och Rwanda kommer i öppen konflikt och de kommande åren utkämpas strider mellan Kongos regering och Rwanda och Uganda. De sistnämnda länderna slåss också om kontrollen över naturtillgångar i norra och östra Kongo. Ett fredsavtal sluts 2002 men i östra Kongo har strider fortsatt och Rwanda har under åren anlagats för att använda rebellgrupper för att ha kontroll över området.

GODA FÖRBINDELSER. Rwandas president Paul Kagame har goda förbindelser med Ryssland, Kina, Indien och USA. Här träffar han USA:s presidentpar Biden 14 december 2022. FOTO: VITA HUSET/WIKIMEDIA

BOKTIPS

DEN BRITTISKA JOURNALISTEN Linda Melvern har skrivit flera böcker om folkmordet. "Att förråda ett folk. Västmakterna och folkmordet i Rwanda" kom på svenska 2003. År 2020 kom Melverns "Intent to Deceive: Denying the Genocide of the Tutsi" där hon granskar förnekarna av folkmordet.

EKONOMISK UTVECKLING

EFTER INBÖRDESKRIGET OCH folkmordet var Rwandas ekonomi sönderslagen. Landet har sedan haft en positiv utveckling med stark ekonomisk tillväxt även om fattigdomen fortfarande är utbredd. Rwanda har världens högsta andel kvinnor i parlamentet: 61 procent. Landet har orienterat sig bort från franskt inflytande och blev 2009 medlem i Samväldet, som domineras av tidigare brittiska kolonier. **Paul Kagame** och RPF fortsätter styra landet med auktoritära metoder.

AMNESTY OM KORANBRÄNNINGAR

SVENSKA SVERIGE. Den 25 augusti publicerade svenska Amnesty ett längre uttalande på sin hemsida om koranbränningarna. **Anna Johansson**, generalsekreterare i svenska Amnesty, skriver att "Amnesty ser på koranbränningarna som ett tydligt exempel på intolerans mot muslimer, som upplever systematisk rasism och diskriminering i Sverige, Europa och på andra håll i världen":

– Sverige har vid flera tillfällen fått kritik av FN:s rasdiskrimineringskommitté för att den lagstiftning som ska förbjuda hatbrott inte används på ett effektivt sätt. Kommittén har till Sverige framfört att Sverige måste vidta omedelbara åtgärder för att motverka rasistiskt hat och propaganda riktade mot just muslimer.

Anna Johansson pekar också på att inget fall av koranbränningar ännu har prövats som hets mot folkgrupp i svensk domstol:

– Amnesty uppmanar ansvariga myndigheter att tillämpa

lagstiftningen utifrån Sveriges samlade hatbrottslagstiftning och internationella människorättsåtaganden när det finns misstankar om att koranbränningar utgör hatbrott.

Enligt Amnesty är yttrandefriheten helt avgörande för att kunna granska och hålla makten ansvarig, och stärker andra rättigheter.

– I Sverige kan den i vissa fall begränsas för att skydda andra människors fri- och rättigheter, fortsätter Anna Johansson. Men i övervägningen av staters begränsningar av dessa rättigheter måste det säkerställas att det är både nödvändigt och proportionerligt för att uppnå ett legitimt mål. Dit räknas nationell, eller allmän säkerhet eller ordning, skydd av folkhälsan, samt skydd av andras fri- och rättigheter.

Hon betonar att tröskeln för begränsningen av yttrande- och mötesfriheten är hög och kräver en noggrann analys av varje enskild situation. IIII

"Skydda våra komiker"

Den libanesiske komikern **Nour Hajjar** greps i augusti två gånger och utsattes för långa förhör efter att armén respektive sunnimuslimernas högsta organ i Libanon retat upp sig på hans skämt. En koalition av organisationer, däribland Amnesty, som försvarar yttrandefriheten i Libanon kräver att komiker skyddas och att inga åtal väcks.

"CIVILA MÅSTE SKYDDAS"

SVENSKA MALI. Den 8 september krävde Amnesty att JNIM och alla parter i den maliska konflikten upphör med attacker som riktas mot civila liksom urskillningslösa attacker som drabbar civilbefolkningen.

– Enligt internationell humanitär rätt måste stridande parter alltid skilja mellan stridande och civila, sade Samira Daoud,

Västafrikachef vid Amnesty.

Den 7 september attackerades färjan "Timbouctou" som går på Nigerfloden och 49 civila passagerare dödades. Islamistgruppen JNIM, som är anslutet till al-Qaida, tog på sig attacken som ägde rum 90 kilometer från Timbuktu, en stad som är belägrad av islamister sedan mitten av augusti. IIII

FOTO: ZOHRA BENSEMRA/REUTERS/TT

FLYKTINGKRIS. Allt fler flyr undan striderna i Sudan och Tchad har nu tagit emot över 300 000 människor.

Allt fler flyr strider i Sudan

SVENSKA SUDAN. Den 15 april utbröt strider mellan paramilitära Rapid Support Forces, RSF, och Sudans armé, SAF. Konflikten ses som en maktkamp mellan **Abdel Fattah al-Burhan** som leder landet sedan revolutionen 2019, och general **Mohamed Hamdan Dagalo**, känd som Hemedti, tidigare ledare för janjawid-milisen och nu chef för RSF.

Efter inledande strider i huvudstaden Khartoum har konflikten trappats upp främst i Darfur i västra Sudan men har fått begränsad uppmärksamhet. Det beräknas att över en miljon människor nu har flytt från Sudan medan minst fyra miljoner är internflyktingar.

Den 10 september dödades minst 43 personer vid en drönarattack mot en utomhusmarknad i stadsdelen Mayo i Khartoum. Enligt al-Jazira låg armén bakom attacken och det var oklart om några andra än

civila dödades och skadades vid anfall.

Amnesty International publicerade den 3 augusti rapporten "Death Came To Our Home": War Crimes and Civilian Suffering In Sudan" där både RSF och SAF anklagas för avsiktliga och urskillningslösa attacker som har drabbat civila. I rapporten intervjuades 181 personer under juni 2023. Civila mål som sjukhus och kyrkor har attackerats och en omfattande plundring har förekommit.

– Människor dödas i sina hem eller när de desperat letar efter mat, vatten och medicin. De hamnar i korseld när de flyr och skjuts medvetet i riktade attacker, sade **Agnès Callamard**, Amnesty Internationals generalsekreterare. Amnesty anklagar också de stridande parterna för att använda sexuellt våld mot mängder av kvinnor och

flickor. I ett fall som beskrivs i rapporten fördes en grupp på 24 kvinnor och flickor bort av RSF-medlemmar och fördes till ett hotell där de hölls fångna i flera dagar under förhållanden som utgör sexuellt slaveri.

Även Human Rights Watch har rapporterat om sexuellt våld från RSF där de riktat in sig på kvinnor och flickor av icke-arabiskt ursprung i Darfur. Också FN-experter har uttryckt oro över rapporter om "utbredd förekomst av våldtäkter".

FN:s säkerhetsråd har ett vapenembargo som gäller Darfur och det förlängdes den 9 mars i år. Det infördes 2004 då en väpnad konflikt pågick mellan rebellgrupper och regeringen i Khartoum. Amnesty kräver nu att ett vapenembargo införs för hela Sudan.

ULF B ANDERSSON

PRIS TILL UKRAINSK AKTIVIST

SVENSKA SVERIGE. **Tetiana Pechonchuk** från Ukraina har tilldelats årets stipendium från **Anna Dahlbäcks Minnesfond**. Hon leder "Zmina Human Rights Information Centre", som bildades 2012 och sedan Rysslands annektering av Krim 2014 har dokumenterat ockupationsmaktens övergrepp och kränkningar.

Tetiana Pechonchuk

Priset är instiftat till minne av Amnestyaktivisten Anna Dahlbäck, aktiv i Amnestys juristgrupp som avled 2015 och enträget arbetade med internationella straffrättsliga frågor, däribland ICC, Internationella brottmålsdomstolen. IIII

SVERIGE ANMÄLT

SVENSKA SVERIGE. Den 19 juni meddelade Amnesty International och Läkare i Världen att de har anmält svenska staten till Europeiska kommittén för sociala rättigheter då de anser att utsatta EU-medborgares rätt till vård kränks i Sverige. Kommittén är ett oberoende undersökningsorgan som hör till Europarådet.

I anmälan lyfts 129 dokumenterade fall fram där rätten till vård ska ha kränkts mellan åren 2016–2022.

– Vi bedömer att den verkliga siffran är mycket högre och att dessa fall bara är toppen av ett isberg, skriver organisationerna. Fallen i anmälan visar på en strukturell och systematisk diskriminering mot utsatta EU-medborgare.

– Vi har under flera år särskilt vittnat om hur utsatta EU-medborgares rätt till vård kränks i Sverige. Rutinmässigt nekades de tillgång till vård, trots allvarliga hälsotillstånd, och tvingas betala fulla kostnader efter att vård har getts. IIII

HELVETE? Ingången till Moria-lägret som brann ned 2020.

HÅRDHÄNTA TAG I GREKLAND

Människosmuggling, pengatvätt och samröre med kriminella organisationer. Det är anklagelser som riktas mot människorättskämpar och nyanlända flyktingar i Grekland. På ön Lesbos har klimatet hårdnat för de som försvarar asylsökande och migranter.

TEXT OCH FOTO: HANNA STRID

Säg att du är förbannad utan att säga att du är förbannad. Det intrycket ger människorättsadvokaten Effie Doussi på organisationen Mosaik på Lesbos.

– Vad är det du vill veta för någonting? Är du intresserad av kriminaliseringen av flyktingar och hjälparbetare, eller av pushbacks? Eller av hur flyktingar godtyckligt fängslas och hålls frihetsberövade? Det pågår många slags kränkningar och regelrätta brott mot mänskliga rättigheter.

HÅRDARE KLIMAT. Effie Doussi är människorättsadvokat på Mosaik och har upplevt hur politiken i Grekland har skärpts.

Orden kommer snabbt från henne. Det är svårt att få en syl i vädret för att specificera frågan. Eftermiddagssolen leker med ett tunt lager damm på det mörka skrivbordet. En kopp halvfyllt med skiktat kaffe står framför den stora bärbara datorn.

Effie Doussi har arbetat som människorättsadvokat i nästan tio år. Under den här perioden har mycket förändrats: Grekland har gått från att ha en vänsterregering till en högerregering. 2015 var ankomsterna på rekordhög nivå. 2020 drog pandemin in samtidigt som Turkiet slutade bevaka gränsen. Många tusentals flyktingar anlände till Grekland, och pushbacks blev vardag. I september 2020 brann Moria, ett av de största flyktinglägren i Europa sedan andra världskriget, ner till grunden.

Idag är Effie Doussis arbetsbörda större än någonsin. De senaste åren har kriminaliseringen av organisationer, hjälparbetare och flyktingar och migranter ökat och systematiserats.

– Vad som motiverar mig? Jag är advokat,

GREKLAND

HUVUDSTAD:
Aten.

POLITIK:
Militärdiktatur 1967-1974. Alexis Tsipras och vänsterpartiet Syriza vann valet 2015. Vid valet 2019 återkom liberal-konservativa Ny demokrati under Kyriakos Mitsotakis till makten. I maj och juni 2023 hölls två parlamentsval och Ny demokrati lyckades till sist få majoritet. Ett stort antal flyktingar och migranter har de senaste åtta åren kommit till Grekland och mottagandet har fått kritik.

YTA:
131 957 km²
(Sverige:
449 964 km²).

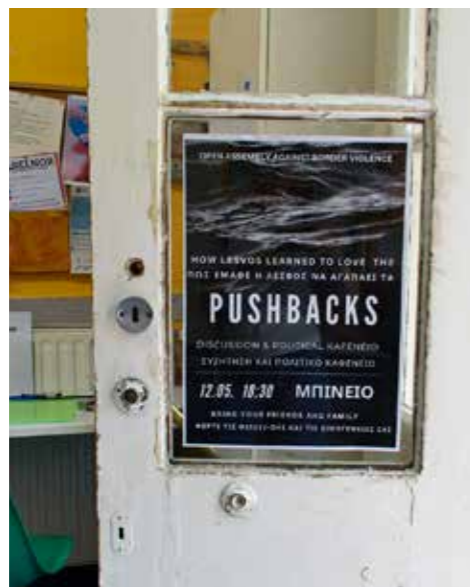
BEFOLKNING:
10,5 miljoner

KVARLÄMNAT. Havet breder ut sig utanför lägret Kara Tepe.

PUSHBACK

DETTA ÄR EN TERM som används för att sammanfatta "en uppsättning statliga åtgärder genom vilka flyktingar och migranter tvingas tillbaka över en gräns – vanligtvis omedelbart efter att de passerat den – utan hänsyn till deras individuella omständigheter och utan möjlighet att ansöka om asyl". Enligt Aegean Boat Report förekom under förra året 988 fall av pushbacks i Grekland som drabbade 26 133 personer.

MOT PUSHBACKS. Organisationen Mosaik på Lesbos arbetar för migranter och flyktingars rättigheter.

och jag är grek. Andra kan komma och gå här – men för oss som är härifrån är det annorlunda. Vi har ingenstans att ta vägen. Och nu är det värre än någonsin tidigare, säger hon.

Effie Doussi mjuknar efter en stund. Hon drar efter andan, ser trött ut bakom det stora skrivbordet. Hon har svårt att svara på hur många timmar i veckan hon arbetar: – Jag har för mycket att göra. Men vad är alternativet? Idag blev jag ombedd att skriva en intern rapport – när ska jag göra det?

Under några dagar på Lesbos träffar Amnesty Press totalt ett tiotal jurister, aktivister och hjälparbetare. Samtliga kan beskrivas som eldsjälar, men ingen som naiv. Flera av dem lyfter EU:s inblandning som någonting komplicerat: EU ska se till att samtliga medlemsstater följer de regler och lagar som finns, men samtidigt fortsätter pengarna att flöda

”Vad som har hänt med de här personerna kan jag inte svara på. Vi vet bara att de inte var där när vi kom.”

Nihal Osman

in och ge legitimitet åt samma myndigheter som man upplever kriminaliserar och motarbetar när på alla som är involverade i solidaritetsarbete och flyktingmottagande.

Flera organisationer har de senaste åren lämnat Lesbos. Många har mer eller mindre tvingats bort, andra har inte klarat sig igenom den omfattande registreringsprocessen som krävs sedan 2020. Medan mörkret faller målar tre erfarna hjälparbetare, som Amnesty Press träffar på en bar i Mytilene, huvudstad på Lesbos, upp en bild av en daglig balansgång där olika intressen nog måste vägas mot varandra.

– Det har blivit svårare att arbeta. Det är en balansgång hela tiden och ständiga samtal om vad som ska göras, hur det ska göras, vilka risker man vågar ta och vad det är värt att ta upp. Som tur är så motarbetar inte den nuvarande lägerchefen hjälporganisationer, säger Sara (som egentligen heter något annat)

Samtidigt går det inte att kasta ut alla på ett bräde.

– Myndigheterna vet också att de behöver vissa organisationer, säger Jean-Baptiste.

Parallellt fortsätter pushbacksen till Turkiet. Den 19 maj 2023 publicerade The New York Times videobevis på en pushback från 11 april. Händelseförloppet filmades i realtid, och sedan reste reportererna till Turkiet och träffade samma personer där. Personen som filmade arbetade för en liten organisation från Österrike och lämnade Lesbos illa kvickt efter att videon publicerats.

Under en annan, mindre medialt uppmärksam pushback, dog ett spädbarn sent 2022 när det föll till marken i samband med att polisen skrämde upp den nyanlända gruppen. Föräldrarna ska sedan ha separerats och det dröjde veckor innan de kunde återförenas.

– Det här är inget undantag. Det finns massor av sådana här berättelser, säger Jean-Baptiste.

Sommaren 2022 startade Läkare utan gränser ett nytt projekt på Lesbos, utöver den klinik de haft sedan tidigare. I och med att många organisationer lämnat Lesbos fanns det inte någon som erbjöd läkarvård eller psykosocialt stöd till nyanlända, där många är traumatiserade och andra svårt uttorkade.

Utanför den grekiska kusten finns det inte heller några frivilligorganisationer kvar, likt de som fortfarande räddar liv i centrala Medelhavet utanför Italien och Malta. Sådana har tidigare funnits, men idag är det en omöjlighet.

I maj i år sade Läkare utan gränser att de sedan projektets start i fjol har räknat till att minst 940 flyktingar har "försvunnit" efter att först ha rapporterats anlända i den mejlkonversation som ett stort antal organisationer på ön deltar i för att samordna mottagandet. Det är FN:s flyktingorgan UNHCR som publicerar de första preliminära siffrorna, efter att de nyanlända kontaktat dem.

På frågan om vad som har hänt med dessa personer svarar Nihal Osman diplomatiskt. Hon är Läkare utan gränserns koordinator på Lesbos, och berättar att de har träffat flyktingar som har varit med om upp till 16 pushbacks.

– Vad som har hänt med de här personerna kan jag inte svara på. Vi vet bara att de inte var där när vi kom, säger Nihal Osman, när vi ses på deras klinik med utsikt över havet.

Nihal Osman menar att de måste skydda sitt humanitära uppdrag. De kan påtala fakta – men ger sig inte in i politiska diskussioner. De måste spela efter de regler som satts upp.

+ NEW YORK TIMES-VIDEON

DEN VIDEO, TAGEN AV EN ÖSTERRIKISK AKTIVIST, som publicerades av New York Times visar hur 12 asylsökande, som uppges ha kommit från Somalia, Eritrea och Etiopien, körs i en skåpbil utan registreringsskyltar till en avlägsen del av Lesbos. De tvingas av maskerade män ombord på en motorbåt som kör ut till ett fartyg i grekiska kustbevakningen, ett fartyg delvis finansierat av EU-medel. Därefter placeras gruppen på en uppblåsbar gummibåt mitt i Egeiska havet. De plockas sedan upp av turkiska kustbevakningen.

FÅ BUSSAR. Bussen kommer utanför Kara Tepe för resan till Mytilene.

PROTEST. Vid infarten till Mytilene har någon gett sin syn på lägret Moria.

MORIA. Klotter på muren runt Moria.

– Det är inte värt att riskera någonting, säger hon.

tt stenkast från kliniken ligger lägret Kara Tepe. Utanför ingången hugger havsbrisen tag i en EU-flagga. Bakom den brer ljusblått hav ut sig och i fjärran skimtar silhuetten av en stad. Turkiet ligger bara tre mil från Lesbos.

Utanför Kara Tepe råder det dagtid konstant aktivitet: en buss på väg mot Mytilene stannar till och kön ringlar sig lång. En grupp kvinnor från Eritrea står lutade mot staketet. En av dem födde barn för bara några dagar sedan och ska på efterkontroll. Inom loppet av en knapp timme berättar fyra personer för Amnesty Press om sina erfarenheter av pushbacks.

– Det hände tre gånger. Två gånger till havs och en gång hade vi kommit till Lesbos, men polisen tvingade oss i båten igen. Totalt har jag suttit i fängelse i Turkiet i fem månader. Det är speciella fängelser som de bara sätter flyktingar i och den turkiska polisen är så dålig, så dålig, säger en ung man från Eritrea och skuggboxar framför sig.

Från Kara Tepe och in till Mytilene tar det ungefär tre kvart till fots. Många går: bussen går sällan, och kostar pengar. Precis i utkanten av Mytilene passerar de på väg in till staden en övergiven smutsgrå byggnad där någon har skrivit "CLOSE MORIA SMASH FASCISM" med stora spretiga bokstäver. Efter branden i Moria lovade EU-kommissionären Ylva Johansson att "inga fler Morias" skulle byggas i EU. Det råder i mångt och mycket konsensus om att Moria var ett helvete på jorden – men meningarna går isär kring om det inte är Moria som just nu inspirerar EU:s och Greklands politiska inriktning.

Efter branden åtalades sex tonåringar från Afghanistan för att ha startat den. Anklagelserna bygger på uppgifter från ett ögonvittne som inte har kunnat höras igen. I våras sköts överklagandet för några av de anklagade upp till 2024, och de förblir i fängelse tills dess.

Natasha Dailiani är en av försvarsadvokaterna för de som har kommit att kallas för "Moria 6". 2016 var hon en av grundarna av organisationen Legal Centre Lesbos, som sedan dess har vuxit. Legal Centre Lesbos

"Jag har varit i Grekland i nästan tre år men jag har inte sett någonting annat än en fängelsecell. Ingenting!"

Akif Razuli

har tagit sig an en lång rad både publika och mer lågmälda fall de senaste åren.

Under den här tiden har arbetets karaktär skiftat. I början reste Natasha Dailiani konstant fram och tillbaka mellan Lesbos och Greklands huvudstad Aten, där hon bor.

Natasha Dailiani

Natasha Dailiani, när vi träffas en sen lördagseftermiddag i en lummig park i centrala Aten.

Natasha Dailiani menar att de som juridisk organisation är delvis fredade. Men samtidigt har Legal Centre Lesbos arbete påverkats av de senaste årens politiska vindar.

– Och så ska det inte vara. Men det förekommer att myndigheterna försöker hindra oss från att göra vårt arbete, säger hon.

En av deras tidigare klienter är 25-åriga Akif Razuli. Han kommer släntrande över gräsmattan och ber om ursäkt för att han är sen. Akif Razuli greps tillsammans med en annan nyanländ flykting, Amir Zahiri, i mars 2020. Båten de reste i tog in vatten och höll på att sjunka. De båda unga männen gjorde vad de kunde för att styra mot land, och hjälpa dem som behövde det. När de kom i land separerades de från resten av gruppen, misshandlades och fängslades.

Den 8 september 2020 dömdes de till 50 år i fängelse för smuggling. Akif Razuli frikändes och släpptes ur fängelset i december 2022. Då hade överklagandet skjutits upp två gånger.

25-åringen vrider på nacken och pekar mot sin ena tinning.

– När jag kom till Grekland hade jag inte några gråa hår, men titta nu: jag ser ut som en gammal man. Jag har varit i Grekland i nästan tre år men jag har inte sett någonting annat än en fängelsecell. Ingenting! säger han.

När Amnesty Press träffar Akif Razuli och Natasha Dailiani har en process för upprättelse och ekonomisk kompensation inletts. Akif Razuli tycks inte alltför intresserad av pengar. Han rycker på axlarna medan Natasha Dailiani förklarar processen och ser sig omkring i parken.

Efter över tre år i Grekland är han ny i Aten. När han frikändes släpptes han vind för våg, nu bor han i ett ockuperat hus tillsammans med några anarkister.

Akif Razuli har fortfarande inte fått svar på sin asylansökan. Natasha Dailiani är försiktigt positiv: Akif har en tydlig hotbild mot sig i talibanernas Afghanistan. Tydliga är också ärrarna på hans armar och ben från tortyren han utsatts för.

– När jag satt i fängelse så skrev jag en hel bok om det. Jag vill översätta den till engelska men just nu har jag ingenting: inget hem eller hus, ingen dator. Men jag är inte i fängelse längre. Det har gått tre år – av vadå? säger han.

Amnesty Press har utan framgång sökt FN:s specialrapportör Mary Lawlor och EU:s migrationskommissionär Ylva Johansson, som avböjer en intervju. ■■■

+ KOMPENSATION

DEN 4 SEPTEMBER KOM BESLUT från domstolen i Mytilene. Akif Razuli får 16 000 euro i kompensation för att oskyldig ha suttit fängslad. I ett uttalande, publicerat av Legal Centre Lesbos, efter domstolens beslut sade Akif Razuli att "pengar kan inte ersätta tiden som tagits ifrån mig".

Asia Bibi dömdes till döden för blasfemi

"JAG VÄLJER ATT FÖRLÅTA"

PAKISTAN

HUVUDSTAD:
Islamabad

POLITIK: Del av Brittiska Indien fram till 1947 då Indien och Pakistan bildades efter en blodig delning där omkring tio miljoner människor tvingades fly. Den olösta frågan om Kashmirs status ledde 1947-1948 till krig mellan Indien och Pakistan. Inrikespolitiken i Pakistan har präglats av perioder av militärdiktatur och en bräcklig demokrati. Den tidigare crickettstjärnan Imran Khan blev premiärminister efter valet 2018 men avsattes 10 april 2022. Val ska hållas i november. Den pakistanska talibanrörelsen TTP avbröt i slutet av 2022 vapenvilan med regeringen.

YTA: 881 913 km²
(Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING: 241,5 miljoner.

Asia Bibi var den första kvinnan i Pakistan som dömdes till döden för blasfemi. Aktivister från hela världen kämpade för att få henne fri. Det dröjde tio år innan hon till sist blev fri.

TEXT: MALENE HAAKANSSON ÖVERSÄTTNING: ULF B ANDERSSON

Den 14 juni 2009. *Asia Bibi* (Aasiya Noreen som hon egentligen heter) minns tydligt den dag då hennes liv förändrades för alltid. Hon arbetade med att plocka bär tillsammans med andra kvinnor i sin hemby. Det var ett hårt arbete så därför tog hon en bägare vatten från en brunn.

– Varför förorenar du vårt vatten, undrade de andra kvinnorna ilsket. Varför dricker du av vårt vatten?

Kvinnorna, som var muslimer liksom majoriteten av Pakistans befolkning, var upprörda över att de skulle dela vatten med *Asia Bibi*, som är katolik och tillhör den kristna minoriteten. De berättade därför om händelsen för den lokala imamen. Och så började jakten på *Asia Bibi*.

– En vecka senare kom arga människor med yxor och knivar till fältet där jag arbetade, berättar *Asia Bibi*. Det var lokala människor och de släpade med mig till byns överhuvud och polisen kom också. Jag

anklagades för att ha sagt kränkande saker om profeten Muhammed. Men det var lögn.

Hon blev anhållen fast kristna präster talade för att hon var oskyldig.

– Byns imamer samlades och använde sitt nätverk och pengar och skapade alla de här problemen för mig, säger *Asia Bibi*.

En skenprocess startade och det slutade med att *Asia Bibi* som den första kvinnan i Pakistans historia år 2010 dömdes till döden för blasfemi enligt de hårda hädelse-lagar som gäller i landet.

A *Asia Bibi* berättar sin historia med en lugn röst. Vi sitter i en avlång liten lokal på ett hotell i Roskilde i Danmark. Hon har med sig sin 22-åriga dotter *Eisha*, som har en funktionsnedsättning, och sin man *Ashiq Masih*. De har kommit till Danmark för att delta i en kristen kyrkofestival. *Asia Bibi* har nämligen blivit en symbol för kampen för religionsfrihet.

I maj 2019 kom *Asia Bibi* i säkerhet i ➤

FRI. *Asia Bibi* besöker Frankrike i februari 2020.

FOTO: MARTIN BUREAU/AFP/TT

UPPHÄV LAGEN. Anhängare till APMA, en allians för Pakistans minoriteter, demonstrerar i Lahore den 21 november 2010, mot den lag som gav Asia Bibi en dödsdom. FOTO: RAHAT DAR/EPA/TT

Kanada. Hon talar bara lite engelska så en biskop från hennes hemland översätter. Han har kämpat för att få henne frigiven och han fortsätter idag arbeta för en fredlig samexistens mellan religioner i Pakistan.

Dödsdomen mot Asia Bibi fick rubriker i stora delar av världen vilket gjorde att aktivister kämpade för den fattiga lantarbetarens liv. Amnesty International startade en global namninsamlingskampanj för att sätta press på de pakistanska myndigheterna.

I nästan tio år straffades Asia Bibi för ett brott hon inte hade begått. Hon satt i döds-cell i två olika fängelser och satt i egen cell av hänsyn till hennes säkerhet.

Förhållandena i fängelset var mycket dåliga. Jag fick endast komma ut ur cellen en halvtimme om dagen. Då kunde jag få lite luft och gå en promenad, berättar hon.

I fängelset kunde hon inte på egna kroppen uppleva hur extrema muslimers hat mot henne smittade av sig på andra muslimer.

Vid ett tillfälle hade jag en muslimsk vakt som beskyllde mig för att ha smugglat in en mobiltelefon i fängelset. Hon överföll mig och försökte att kväva mig.

Asia Bibis skrik gjorde att överordnad personal kom till hennes undsättning. Efter det fick hon vakter som var kristna.

På andra sidan fängelsemuren kämpade Asia Bibis man med att försörja familjens fem barn samtidigt som han gjorde allt vad han kunde för att få sin fru frigiven i samarbete med andra kristna, organisationer och aktivister.

+ HÄDELSELAGAR I EUROPA

I SVERIGE AVSKAFFADES lagen om trosfrid 1970. I Irland avskaffades lagen efter en folkomröstning 2018. I Danmark avskaffades 2017 den blasfemilag som hade införts 1683 och i Norge avskaffades lagen 2015.

Flera andra europeiska länder har dock kvar olika lagar om blasfemi, däribland Finland, Polen, Schweiz och Tyskland.

Jag vände mig till myndigheterna, talade med politiker och använde min röst för att få henne frigiven, berättar Ashiq Masih, som sitter vid bordet och än en gång lyssnar till sin fru och hör familjens historia.

Han berättar att familjen kunde överleva då han hade en pension från armén och de fick stöd från välgörenhetsorganisationer. Men när det gällde familjens säkerhet var de utelämnade till sig själva.

När vi mottog hot om att vår familj skulle mördas så flyttade vi från ställe till ställe så ingen skulle hitta oss. Barnen var fortfarande små så hela familjen måste flytta, berättar Ashiq Masih.

Varannan eller var tredje månad fick han tillstånd att besöka sin fru i fängelset. Barnen fick bara träffa sin mor två gånger om året.

Det svåraste i fängelset var när mina barn kom på besök. Jag kunde se att Eisha inte fick den omsorg som en mor kan ge. Jag grät mycket då ingen tog hand om mitt speciella barn, säger Asia Bibi och ler mot sin dotter som följer samtalet.

Vid besöken i fängelset berättade Ashiq Masih för sin fru om den stora uppmärksamheten som hennes fall hade fått runt om i världen.

Det betydde mycket för mig att människor bad för mig, fastade för mig och kämpade för min frigivning, fortsätter Asia Bibi.

Det gav henne hopp. På frågan om hur hon kunde överleva de många åren i döds-cellen svarar hon med ett leende:

Det var svårt men jag tror på Gud. Och jag blev välsignad av honom.

FAMILJENS KAMP. Ashiq Maseeh, make till Asia Bibi, och döttrarna Esham och Sidra träffar ministern Shahbaz Bhatti (till höger) den 24 november 2010. Ministern mördades 2 mars 2011.

FOTO: FAROQ NAEEM/AFP/TT

Det internationella trycket för att få Asia Bibi fri gav i oktober 2018 resultat. Pakistans Högsta domstol tog upp fallet och upphävde domen och frikände henne från alla anklagelser. Domstolen beslöt att Asia Bibi skulle frigås omedelbart. Beslutet skapade ett ramaskri hos de extremistiska muslimska grupperna i Pakistan. Stora protester hölls i flera stora städer och det blev våldsamma oroligheter.

I fruktan för att oroligheterna skulle sprida sig ytterligare slöt Pakistans regering 2 november 2018 ett avtal med det extrema partiet TLP, Tehreek-e-Labbaik, som stod bakom mobiliseringen av protestdemonstrationer. TLP gick med på att stoppa protesterna mot att regeringen fick Högsta domstolen att ompröva beslutet om frigivning. Dessutom skulle det undersökas om det gick att förbjuda Asia Bibi att lämna landet.

Avtalet med det mäktiga TLP, som ser det som sin uppgift att behålla de strikta hädelselagarna, fick Ashiq Masih att vädja om hjälp från presidenter och premiärministrar i väst.

I januari 2019 avvisade Pakistans Högsta domstol kraven från TLP och upprätthöll

+ ANTAL ÅTAL FÖR BLASFEMI I PAKISTAN

FRÅN 1987 till 2018 åtalades

776 muslimer

505 Ahmadi

229 kristna

30 hinduer

Ett antal dödsdomar har avkunnats men ingen har hittills avrättats. Minst 70 personer beräknas ha mördats efter anklagelser om blasfemi.

HÄNG HENNE. Efter att Pakistans Högsta domstol den 31 oktober 2018 hade frikänt Asia Bibi hölls stora demonstrationer med krav på att hon skulle hängas för blasfemi. FOTO: T. MUGHAL/EPA/TT

+ 45 000 DANSKAR GAV STÖD

Över 45 000 danskar skrev via danska Amnestys aktionsnätverk Lifeline under kravet på att Pakistans regering skulle försvara Högsta domstolens beslut att frige Asia Bibi och säkra hennes familjs utresa från Pakistan.

beslutet om att Asia Bibi skulle friges. Det skulle dock gå månader innan hon kunde återförenas med sina två yngsta döttrar, som hade rest i förväg till Kanada, där hela familjen till sist fick asyl.

– Efter min frigivning blev jag kvar i fängelset i ytterligare 20 dagar då det bedömdes som den säkraste platsen för mig. Efter det vakade militären över mig i månader. Jag kan inte berätta var men de gjorde det för att skydda mig. Jag tackar militären för allt de har gjort för mig, säger Asia Bibi.

Fruktan för extremisternas ilska över Asia Bibis frigivning fanns inte bara i Pakistan.

– Det var många i det internationella samfundet som arbetade för att få mig fri men när jag väl blev frigiven så ville de flesta länder inte ta emot mig, inte heller i Europa. Till sist fick jag asyl i Kanada, säger hon.

Efter tio års separation var glädjen stor när Asia Bibi återförenades med sina två yngsta döttrar.

– Jag var överlycklig när jag kom till Kanada och kunde vara tillsammans med mina barn. Jag kom till ett nytt land där det var frihet överallt och ingen press. Men dessvärre kan jag inte träffa min gamla far.

Förutom fadern så har Asia Bibi sina syster, tre vuxna barn och elva barnbarn kvar i Pakistan. Nu har familjen bott i Kanada sedan 2019. Livet är inte enkelt även om familjen är glad över att vara i säkerhet. Asia Bibi har ett deltidsarbete som diskare och hon går i språkskola varje förmiddag. Den yngsta dottern på 21 år arbetar också som diskare medan Ashiq Masih är arbetslös. De första två åren fick de ekonomiskt stöd av den kanadensiska regeringen men nu ska de klara sig själva.

– Det är svårt att hitta arbete då jag saknar utbildning, säger Asia Bibi. Jag

”Jag har valt att förlåta dem. I kristendomen har vi förlåtelsen.”

Asia Bibi

skulle kunna tänka mig att arbeta i ett större företag eller i en butik.

Hon vill också arbeta mer för att få oskyldigt dömda frigivna. I fängelset i Pakistan lovade hon en annan kvinna som också hade dömts för blasfemi att hjälpa henne när hon blev fri. Det gjorde hon också och i dag bor kvinnan i Europa.

Asia Bibi drömmer om att en dag kunna återvända till Pakistan, men det förblir en dröm.

– Det är omöjligt att åka tillbaka. Jag skulle bli dödad, säger hon utan tvekan.

Enligt den lokale biskopen, som har stöttat Asia Bibi och kämpat för att få henne fri, finns det ett litet hopp när det gäller Pakistans blasfemilag.

– Det är nu fokus på att lagstiftningen ska revideras för att motverka falska anklagelser. Efter Asias fall har det beslutats att en högre rättslig instans ska avgöra om det kan handla om ett brott mot blasfemilagen. Tidigare kunde envar beskylla en annan för att ha brutit mot lagen.

En falsk anklagelse ska nu också kunna straffas med fängelsestraff eller böter. Biskopen tror dock inte att avskaffande av blasfemilagen är realistiskt. Motståndet mot det är för stort bland befolkningen och de extrema muslimska rörelserna och partierna är för starka.

I Pakistan har biskopen livvakter när han rör sig utanför sitt hem. Av säkerhetsskäl vill han vara anonym. Han berättar att kort tid innan han kom till Danmark mördades två sikh, en annan av Pakistans minoritetsgrupper, av muslimska extremister. Och nyligen mördades en kristen präst i biskopens område.

– Det finns många extremister som kan skapa många problem, säger han. De kan angripa dig för att du inte är muslim och utövar en annan religion. Regeringen försöker kon-

trollera dem men hittills har det inte lyckats.

Han berättar att muslimska extremister också kommer från Irak och Syrien. Därtill har IS, Islamiska staten, etablerat sig i Afghanistan.

– Det är lätt att komma från Afghanistan till Pakistan, det är bara att gå över gränsen, säger biskopen.

Två framstående pakistanska politiker, som ville förändra blasfemilagen och stöttade Asia Bibi, har mördats. *Salman Taseer*, guvernör i Punjab, mördades den 4 januari 2011 av en av sina livvakter. Mördaren hyllades av extremister. Den 2 mars 2011 sköts *Shahbaz Bhatti* ihjäl. Han var den ende kristne ministern i Pakistans regering och ansvarade för minoritetsfrågor.

När Asia Bibi blev frikänd av högsta domstolen flydde hennes advokat från Pakistan då han var rädd för att bli mördad.

Pakistans Högsta domstol har frågat Asia Bibi om hon vill inleda en rättsak mot dem som riktade en falsk anklagelse mot henne och bar skulden för att hon tillbringade tio år bakom galler.

Det har hon tackat nej till.

– Jag har valt att förlåta dem. I kristendomen har vi förlåtelsen, säger hon. IIII

+ FÖRFÖLJELSE AV KRISTNA

DEN 16 AUGUSTI brändes minst fem kyrkor ned och kristna invånare jagades ut ur sina hem när en våldsamt folkmassa gick till attack i den pakistanska staden Jaranwala. Två personer, som anklagades för att ha rivit ut sidor ur Koranen, greps av polis och en förundersökning om blasfemi inleddes mot männen. Ögonvittnen berättade för BBC att uppretade muslimer plundrade kristna hem medan familjer flydde för livet. Polisen anklagades för passivitet under attackerna men betonade att 120 personer hade gripits sedan området hade spärrats av.

Politiker, däribland *Shehbaz Sharif*, ledare för PML, Pakistans muslimska förbund, och premiärminister fram till 13 augusti, fördömde attackerna och sade att den kristna minoriteten måste skyddas.

Fotnot: Denna artikel har tidigare publicerats av danska Amnesty.

Ryssland: Nya lagar mot

hbtqi-personer

RYSSLAND

HUVUDSTAD:
Moskva

POLITIK: Var en del av Sovjetunionen, som upplöstes 1991. När Boris Jeltsin avgick som president 1999 blev Vladimir Putin president och har sedan dess haft makten, antingen som president eller premiärminister. I mars 2014 ockuperade Ryssland Krim och en konflikt inleddes i östra Ukraina där Ryssland stödjer separatister. Den 24 februari 2022 inledde Ryssland en fullskalig invasion av Ukraina.

YTA: 17 098 246 km² (Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING: 144,7 miljoner.

Den 5 augusti hölls en av Nordens största prideparader i Stockholm. Kanske visades filmklipp från paraden i rysk TV. – Nästan alla prideparader uppmärksammas på nyheterna för att illustrera ”de ruttnande värderingarna” i väst, säger den ryska hbtqi-aktivisten **Nathalia Soloviova**.

TEXT OCH FOTO: CHARLIE OLOFSSON

Medan kriget rasar i Ukraina har Kreml på hemmaplan dragit åt snaran kring civilsamhället och inte minst kring hbtqi-rörelsen. – Vi möter en ny våg av förtryck, säger **Nathalia Soloviova**, ordförande för Russian LGBTNetwork.

Hon gästade Sverige under Stockholm Pride och deltog i ett seminarium som arrangerades av Civil Rights Defenders. Under seminariet beskrev hon läget för den ryska hbtqi-rörelsen tillsammans med aktivisten **Olga Baranova**, från Moscow Community Center for LGBT+ Initiatives.

Amnesty Press har tidigare skrivit om hur Kreml går till attack mot den ryska hbtqi-rörelsen och framställer hbtqi-personer i landet som fiender på insidan. Logiken bygger på en föreställning om att det pågår en kamp mellan civilisationer, där väst angriper traditionella ryska värderingar.

Vid det rysk-afrikanska toppmötet i S:t Petersburg 27–28 juli var rysk-ortodoxa kyrkans överhuvud, patriark Kirill, en av talarna. Han fördömde den ”moraliska relativismen” och varnade för att den traditionella familjeinstitutionen är under hot. Inställningen till samkönade äktenskap, dödshjälp och andra synder, förenar oss, sade Kirill till de afrikanska ledarna och betonade att ”vi är alltid glada över att möta de som delar våra åsikter”.

Nathalia Soloviova berättar hur det kan

låta på rysk TV när prideparader från olika städer i Västeuropa visas i nyhetssändningarna. Hon har svårt att hitta rätt ord på engelska för vad det är man i medierna menar att paraderna symboliserar och får hjälp från publiken med översättningen: Förruttnelse, eller processen där något ruttnar.

– Paraden här i Stockholm kommer säkert också visas, konstaterar hon.

Nya hbtqi-fientliga lagar har införts och **Nathalia Soloviova** nämner bland annat den nya lagen som förbjuder transpersoner från att få hormonbehandling och göra könskorrigering ingrepp. Den 24 juli skrev president **Vladimir Putin** under lagen som omedelbart trädde i kraft. Den innebär också att det numera är omöjligt att ändra juridiskt kön i Ryssland, något som har varit möjligt sedan år 1997. I och med den nya lagen förbjuds också transpersoner från att adoptera barn och den som är gift kan få sitt äktenskap upplöst.

– Vi vet redan fall där transpersoners äktenskap har annullerats, säger **Nathalia Soloviova**.

Hon nämner skärpningen av lagen mot så kallad ”hbtq-propaganda” som ett annat exempel på hur Kreml stramat åt snaran kring hbtqi-rörelsen. Tidigare var det olagligt att sprida information om hbtqi-rättigheter till minderåriga men i november 2022 antogs en ny lag som utsträcker förbudet till att gälla även vuxna.

FÖRTRYCKET SKÄRPS. Olga Baranova från ”Moscow Community Center for LGBT+ Initiatives” deltog i Stockholm Pride.

FOTO: CHARLIE OLOFSSON

I EXIL. **Natalia Soloviova** är ordförande för Russian LGBT Network.

FOTO: PRIVAT

Inom den ryska hbtqi-rörelsen finns en utbredd uppfattning om att man från Kreml stiftar nya hbtqi-fientliga lagar i ett försök att motverka negativa reaktioner kopplat till nederlag i kriget i Ukraina.

– Regeringen försöker rikta uppmärksamhet mot hbtqi-personer för att flytta fokus från kriget, säger **Olga Baranova**.

Skärpningen av lagen mot så kallad ”hbtq-propaganda” har gjort det mycket svårt för den ryska hbtqi-rörelsen att bedriva utåtriktad verksamhet.

– Vi försöker vara kreativa och stämmer av med jurister innan vi publicerar något i

sociala medier, säger **Olga Baranova**.

Vissa hbtqi-organisationer arbetar numera delvis från utlandet för att kunna fortsätta sprida information. Både **Olga Baranova** och **Nathalia Soloviova** lever i exil för att kunna företräda sina organisationer. Samtidigt har organisationerna fortsatt verksamhet i Ryssland och då ligger fokus på att stötta hbtqi-personer och aktivister lokalt.

– Det arbetet är viktigare än någonsin nu för vi måste stå ut. Alla imperier når ett slut och då måste vi vara där, redo att försvara vårt land, säger **Olga Baranova**. IIII

”SKROTA LAGEN”

 NORDIRLAND. ”En svart dag för rättvisan”. Så kommenterade Amnesty biträdande Nordirlandchef **Grainne Teggart** beslutet i det brittiska underhuset den 6 september om den så kallade ”Troubles Bill”. Enligt lagen, som också ska behandlas i överhuset, ska de som begick brott under konflikten i Nordirland få amnesti om de fullt ut samarbetar med ett undersökningsorgan.

Lagen har mött skarp kritik från FN-organ, Europarådet, Irlands regering och organisationer som företrädar familjer till offren.

– Det är upprörande att den brittiska regeringen överger offren, ansåg Grainne Teggart. **|||**

FÖRSTA DOMEN SEDAN 1998

 INDONESIEN. Den 24 mars avvisade Högsta domstolen en överklagan från **Heri Budiawan**, känd som **Budi Pego**, och skärpte hans straff från tio månader till fyra års fängelse. Han är en miljöaktivist

som hade deltagit i en fredlig protest i april 2017 mot ett guldgruveprojekt i Salakan-bergen på östra Java. Budi Pego dömdes för ”främjande av kommunistisk ideologi” och

Amnesty kräver hans omedelbara frigivning.

Detta är första gången sedan 1998 som denna lag används och Amnesty oroas över att den kan användas i framtiden. Lagen infördes under **Suhartos** diktatur 1965–1998 då kampanjen mot kommunismen ledde till att hundratals människor mördades och många fick tillbringa årtal i fångläger. **|||**

Budi Pego

FOTO: JWAH/AI

SEPTEMBER 1973. Bilderna på fångar på Nationalstadion i Santiago chockade omvärlden.

FOTO: AP/TT

Sju dömda för mordet på Victor Jara

 CHILE. Den 29 augusti fastställde Chiles högsta domstol domarna mot sju tidigare militärer för mordet på den chilenske folksångaren **Victor Jara** i september 1973. Sex av dem dömdes till 25 års fängelse medan den sjunde åtalade fick åtta års fängelse. Männen är idag mellan 75 och 85 år. De ställdes inför rätta 2018 och straffen skärptes i högre instans 2021. De har varit på fri fot i avvaktan på den slutliga domen.

År 1970 vann socialisten **Salvador Allende** presidentvalet och hans Unidad Popular-konkoalition styrde Chile fram till militärkuppen den 11 september 1973. Då tog general **Augusto Pinochet** makten och en klappjakt

på vänsteranhängare inleddes. Bilderna på fångar som fördes till Nationalstadion i huvudstaden Santiago chockade omvärlden.

Sångaren Victor Jara fängslades på inomhusarenan Chilestadion, numera omdöpt till Victor Jara-stadion, och mördades i mitten av september 1973. Han var en av Chiles mest kända sångare, medlem i kommunistpartiet och hatad av de krafter som tog över vid kuppen.

År 2009 arrangerades en officiell begravning för Victor Jara, ledd av dåvarande presidenten socialisten **Michele Bachelet**.

Hennes far dog av tortyr efter kuppen och hon fängslades själv.

Tiotusentals människor del-

tog i begravningen.

Enligt Dagens ETC kan det bli ytterligare åtal för mordet på Victor Jara. Den 17 juli beslöt en domare i Florida att frånta **Pedro Barrientos** sitt amerikanska medborgarskap. Domaren fann att Pedro Barrientos, som var general i Chile 1973, hade ljugit om sin inblandning i mordet, där han har utpekats för att ha avlossat det dödande skottet mot Victor Jara. Han har tidigare dömts i USA att betala ett stort skadestånd till **Joan Jara**, änka efter Victor Jara. Nu kan han utlämnas till Chile.

Augusto Pinochet styrde Chile fram till 1990, då han avgick efter en folkomröstning och fria

val kunde hållas. Totalt beräknas omkring 3 200 personer ha dödats under militärdiktaturen. En del av offren var spanska medborgare. När Augusto Pinochet i oktober 1998 besökte sin vän **Margaret Thatcher**, tidigare premiärminister, i London, greps han på begäran av Spanien. Han sattes i husarrest.

Amnesty spelade en viktig roll i det rättsliga drama som pågick till mars 2000 då brittiska regeringen till sist beslöt att Pinochet av hälsoskäl skulle frigges och tillåtas återvända till Chile. I Chile förbereddes senare åtal men Pinochet avled 2006 och han ställdes aldrig inför rätta.

ULF B ANDERSSON

Victor Jara.
FOTO: WIKIPEDIA

98-ÅRIG LÄGERVAKT ÅTALAS

 TYSKLAND. Den 1 september lämnade åklagare i tyska Hanau in ett åtal mot en 98-årig man. Han misstänks ha arbetat som fångvaktare i koncentrationslägret Sachsenhausen från juli 1943 till februari 1945 och ska då ha gjort sig skyldig till medhjälp på mord på över 3 300 människor. Lägret, som ligger norr om Berlin, öppnades 1936 och totalt beräknas 200 000 personer ha suttit som fångar i lägret.

I Tyskland fortsätter rättegångar mot de som arbetade vid koncentrationslägren. I juli 2022 dömdes en då 101-årig man till fem års fängelse för medhjälp till mord på 3 500 fångar i Sachsenhausen. **|||**

”HISTORISKT ÖGONBLICK”

 BOSNIEN-HERCEGOVINA. ”Ett historiskt ögonblick för internationell rättvisa”. Det sade **Jelena Sesar**, Europautredare på Amnesty International, den 31 maj sedan ”mekanismen” för FN:s krigsförbrytartribunal för forna Jugoslavien, ICTY, kommit med sin sista dom. **Jovica Stanišić** och **Franko Simatović**, som tillhörde den serbiska säkerhetstjänsten under kriget i Bosnien-Hercegovina 1992-1995, hade överklagat sina domar för mord och brott mot mänskligheten i staden Bosanski Šamac. Appellationskammaren fann dem skyldiga till brott också i andra städer och straffen skärptes från 12 till 15 års fängelse.

– Trots domen är det viktigt att komma ihåg att tusentals fall av krigsförbrytelser ännu är olösta och många misstänkta går omkring på fri fot, påpekade Jelena Sesar. **|||**

Imponerande debut

KRIGETS DOTTER

Ala Riani
Natur & Kultur

JAG LÄSER UT *Ala Rianis* debutbok i ett svep. Fångas av berättelsens driv. Den är välskriven. Och brutal. Måste ibland påminna mig om att det är en skildring av verkligheten. En bit av historien – och således även nutiden. "Krigets dotter" handlar om Ala Riani och hennes familj. En berättelse om kampen för ett fritt Kurdistan. En skildring av de spår som förtryck, krig och flykt lämnar i människor.

Riani börjar sin berättelse den stund hon kommer till världen. Året var 1980 och bomberna föll över hennes hemstad Mahabad, en stad i nordvästra Iran med stor andel kurder bland invånarna. Det var här som **Qazi Muhammad** i januari 1946 utropade en kortlivad kurdisk republik.

Med avstamp i den dramatiska natten 1980 nystar Riani sedan upp sin familjehistoria för läsaren. Även om hon själv står i centrum i berättandet ger hon också sina föräldrar och deras livsöden stort utrymme i boken. En akt präglad av lika delar kärlek och respekt för den politiska kamp de fört och de uppoftningar den inneburet, men som också rymmer stråk av sorg och saknad; särskilt den efter en pappa som stannade i Kurdistan när resten av familjen flydde till Sverige.

Krigets dotter är en högst personlig berättelse, med avstamp i levda erfarenheter. Samtidigt är det ett utsnitt ur en större berättelse om Kurdistan och kurderna. Den rymmer betraktelser av hur det är att ständigt marginaliseras. Vidare har Riani, som bokens undertitel – "Kvinna, liv, frihet" (slagordet från protesterna hösten 2022) – avslöjar, en ständigt feministisk blick på världen.

Det är utlämnande, sårbart, skarpt och angeläget.

SANNA BLOMGREN

KRAV PÅ NY LAG. RFSL, RFSL Ungdom och Amnesty har i flera år krävt en ny könstillhörighetslag. Här en demonstration 2018.

FOTO: EMMA-SOFIA OLSSON / SVD / TT

En viktig bok om transfrågor

TRANS: FAKTA, FORSKNING OCH ERFARENHETER

Edward Summanen och Matilda Wurm (redaktörer)
Natur & Kultur

DE OFFENTLIGA samtalerna kring transpersoner har på senare tid präglats av ett högt tonläge. Ljudliga debattörer lyfter frågor som direkt rör transpersoner, exempelvis den könsbekräftande vården, men även frågor i relation till transpersoners utökade delaktighet i samhället, såsom separatism och könsroller. I rådande debattklimat välkomnar jag därför antologin "Trans: Fakta, forskning och erfarenheter" (red. Edward Summanen och Matilda Wurm) som kan bidra till att öka den allmänna kunskapen om transpersoner.

Antologin, skriven av forskare, psykologer och läkare, riktar sig främst till

personer som har funderingar över sin könsidentitet, deras anhöriga och personer som genom sitt yrke kommer i kontakt med transpersoner. Samtidigt tror jag att den samhällsintresserade läsaren som inte funderat så mycket över sin könsidentitet är minst lika betjänt av att läsa boken.

En teori om varför transpersoner som grupp har visat sig så lätt att attackera, medialt liksom politiskt, är att det är väldigt svårt att sätta sig in i hur det kan kännas att vara trans för en person som aldrig behövt fundera över sin könsidentitet. Transpersoners kamp kan därför förefalla obetydlig för majoritetssamhället.

Jag uppskattar även att författarna vågar närma sig svåra och obekväma ämnen som ånger och detransition, liksom att de lyckas illustrera vilka slags känslor det kan röra sig om inför

att genomgå olika typer av medicinska ingrepp. Det skapar en närhet till läsaren och en möjlighet att känslomässigt kunna identifiera sig.

Genomgående resonerar boken om kropp, könsidentitet och sexualitet. Särskilt kapitlet om trans och feminism är läsvärt för alla som är intresserade av normer och normkritik. Texten reder på ett välförtjänt sätt ut de friktionsytorna som kan uppstå när feminism och jämställdhetsarbete blir mer inkluderande för transpersoner. Framför allt skapar texten en större förståelse för hur gemensamma intressen att motverka patriarkala strukturer bäst uppnås i gemenskap.

Som exempel diskuterar Summanen i sagda kapitel om hur transkvinnor som har traditionellt kvinnliga könsuttryck återkommande kritiserats från feministiskt håll för att förstärka könsroller. Samtidigt riskerar de att felkönas eller inte få samma tillgång till könsbeträffande vård om de skulle ha mer maskulint uttryck. Denna snåriga dubbelbestraffning behöver fler förstå i relation till normkritik. Summanen är därför en viktig röst som resonerar både skickligt och lättbegripligt.

Vissa delar av boken är mer detaljerade och svårlästa (intersekapitlets beskrivningar av kromosomuppsättningar förvirrar kanske mer än det förtydligar), men i sin helhet är boken en smart, intressant och mycket läsvärd kombination av självhjälpsbok och samhällskommentar.

ELLEN THORELL

EN BONDELEDARES HISTORIA

HUGO BLANCO – EN REVOLUTIONÄR FÖR LIVET

Derek Wall
Översättare: Göran Källqvist, Maria Sundvall
Bokförläggarna Röda Rummet

DEN 25 JUNI 2023 avled den peruanske bondeledaren, politikern och aktivisten **Hugo Blanco**, 89 år gammal, i Uppsala omgiven av barn och barnbarn. För den svenska sektionen av Amnesty International har Hugo Blanco en lite speciell betydelse. Många är vi som minns den stora svart-röda affisch som togs fram till Amnestyveckan i november 1968 då Hugo utsågs till årets fånge.

Boken "Hugo Blanco – En revolutionär för livet" av den brittiske politikern och författaren **Derek Wall** skildrar Hugos kamp och utveckling från facklig organisatör till att bli en förkämpe för miljö och klimat.

I samband med ett bondeuppror 1963 greps Hugo och anklagades för att ha mördat en polis och dömdes till döden men straffet omvandlades till 25 års fängelse efter en stor internationell kampanj. I december 1970 fick Hugo Blanco amnesti och deporterades från Peru. Han befann sig i Chile vid kuppen i september 1973 och kom med svenske ambassadören **Harald Edelstams** hjälp till Sverige och tillbringade några år här.

Det märks att det är en politiker som skrivit boken då stora delar av den består av skildringar av den framför allt socialistiska politiska kampen i Latinamerika och blir tyvärr lite operoslig. Det är först i efterordet, skrivet av Hugos dotter **Carmen Blanco Valer**, som jag får en lite tydligare bild av Hugo som person med de förtjänster och brister som vi människor alla har.

ANDREA BODEKULL

NIO ÅR I DÖDSCELL

DÖDSDÖM

Asia Bibi med Anne-Isabelle Tollet

Översättare: Maria Store
Libris bokförlag

"GENOM MITT vittnesbörd skulle jag vilja få hjälpa andra som befinner sig i samma situation som jag gjorde i Pakistan".

Det skriver **Asia Bibi** i "Dödsdömd – den osannolika berättelsen om en kristen bondkvinnas nio år i dödsdömd". Boken är skriven i samarbete med den franska utrikeskorrespondenten **Anne-Isabelle Tollet** som har engagerat sig i fallet och skrivit flera böcker medan Asia Bibi fortfarande satt fängslad.

Denna bok skildrar på ett gripande sätt hur en fattig lant-

arbetare efter ett trivalt gräl med arbetskamrater grips i en by i Pakistan och sedan döms till döden för hädelse. Hon tillbringar nio år i dödsdömd innan hon till sist frikänns av Pakistans högsta domstol och får asyl i Kanada.

Boken är en berättelse om livet inne i fängelset, saknaden efter familjen men också om den internationella stödkampanj som pågick för att få henne fri, där också Amnesty International deltog.

Samtidigt får vi en dyster bild av Pakistan där blasfemilagarna flitigt används för att mobilisera stöd för extrema islamistpartier. Både **Salmaan Taseer** (muslim), guvernör i Punjab, och ministern **Shahbaz Bhatti** (kristen) mördades sedan de hade uttalat sitt stöd för Asia Bibi och besökt henne i fängelset.

ULF B ANDERSSON

Sverige behöver el –
men till vilket pris?

ÄLVEN I MIG

Jannete Hentati
Albert Bonniers förlag

JANNETE HENTATI, som har en doktorsexamen i socialantropologi, känner sig rotlös och vill söka sitt arv längs Luleälven. Resan och människorna hon möter visar sig också bli en djupdykning i modern svensk historia och leder till hennes bokdebut: "Älven i mig".

Boken varvar Hentatis personliga sökande med historiska skildringar av utbyggnaden av svensk vattenkraft, stiltigt färgsatt med hjälp av personliga vittnesmål och berättelser hon plockat upp under sin resa. Det är en bok om vattenfallare och den moderna industrialismens intåg i det svenska kulturarvet. Men det är också en bok om tvångsflyttningar, sydsvensk ignorans och generationsöverskridande trauman från kolonialiseringen av Sápmi.

För första gången har jag medvetet haft mobilen till hands när jag läst en bok. Varje kapitel fokuserar på en viss plats eller del av Luleälven, och som sydsvensk behöver jag sitta med kartappen redo för att hänga med. Jag söker upp bilder på platser jag aldrig tidigare hört namnet på: Sourva, Porjus, Harsprånget.

Författarens sökande efter sina rötter (pareras ett skakigt äktenskap) blir stundtals krystat och ytligt. Trots det fortsätter jag läsa och vandra fram och tillbaka längs med Luleälven på kartan för att få grepp om historien, vår historia. Historien om industrialiseringen av Norrland.

Det är en läsvärd och högaktuell bok för den som vill kunna föra sig i debatten om svensk energipolitik. Hentati konstaterar: Sverige behöver el. Men till vilket pris?

BEATRICE SCHÖNNING

DANSDRÖM. Lyna Khoudri, som även hade huvudrollen i Mounia Meddours förra film "Papicha" (2019), gör titelrollen i "Houria".

FOTO: FOLKETS BIO

Drömmar i Algeriet

HOURIA

Regi: **Mounia Meddour**
Skådespelare: **Lyna Khoudri, Rachida Brakni, Nadia Kaci**
Land: **Algeriet**

SNABBA VÄXLINGAR mellan danssalen och djurslagsmålen. Sekvenser av unga kvinnor i graciösa balettrörelser över trägolvet varvas med scener på ilska baggar som stångas, ivrigt påhejade av högljudda män i den algeriska natten. Lika delar vackert och våldsamt. Så börjar **Mounia Meddours** senaste film Houria.

Houria drömmer om en karriär som balettdansös. Vid sidan av dansen arbetar hon som städerska. Dessutom satsar hon pengar på de underjordiska djurslagsmålen för att ha råd att köpa en bil till sin mamma. En kväll utsätts hon för ett brutalt rån försök på väg hem med sin vinst. Skadorna från överfallet hindrar henne från att dansa och hon tappar sitt tal. Men ur de krossade framtidsplanerna börjar snart nya drömmar växa fram.

SANNA BLOMGREN

Precis som Meddours debutfilm "Papicha" (2019) handlar "Houria" om en ung kvinnas strävan efter att förverkliga sina drömmar. I berättelsens kuliss återfinns alltjämt Algeriets blodiga historia; en pappa som avrättats, någons barn som dött i ett terrordåd, ojämlikheten som det koloniala arvet oundvikligen fört med sig, patriarkatets framhårdande i politiken. I förgrunden får effekterna av det hela ta plats; en oändlig sorg, en önskan om att finna lyckan någon annanstans i världen men också ilska, kampvilja, hopp, kärlek och kvinnor som väsnas och tar plats på de sätt det är möjligt.

Är lite skakig när eftertexterna börjar rulla. Houria är en intensiv film också i sitt bildspråk. I bakgrunden rör sig den algeriska naturen. Vattnet har en central roll. Havet och regnet får ta plats. Likaså solen. Lagg där till en oerhört närvarande insats av huvudrollsinnehavaren **Lyna Khoudri** så kan det hända att det faller en tår eller två.

SAGT & GJORT

"Håll koll"

Den 29 augusti uppdaterade Kanadas regering sina reseråd. Nu varnas hbtqi-personer som ska besöka USA att det finns risker i landet och resenär uppmanas att hålla koll "på statliga och lokala lagar". Reseråd av denna typ brukar normalt ges för den som ska till länder, kända som fientliga mot hbtqi-personers rättigheter, som Ryssland och Uganda. Men den intensifierade retoriken och lagstiftningen i USA, där dragshower förbjudits i vissa delstater, har gjort att Kanada nu också varnar den som åker till det södra grannlandet.

"Maktfullkomlighet"

I regeringen är **Parisa Liljestrand** (M) ansvarig inte bara för kulturen utan också för samefrågor. Svenska samernas riksförbund har begärt att få träffa ministern sedan hon tillträdde sin post förra hösten. I april skickade de en formell förfrågan men fick efter fyra månader svaret att ministern inte har tid under 2023. "Det är en ny variant av maktfullkomlighet som jag inte kan minnas att jag har hört tidigare", konstaterar **Peter Kadhammar** i Aftonbladet.

"Bottenlöst uselt"

På Södermalm i Stockholm har polisen och socialtjänsten i tre år haft ett framgångsrikt projekt kallat **Igor** för att arbeta mot mäns våld mot kvinnor. På fredagseftermiddagen 1 september meddelas att projektet läggs ned. Det är bottenlöst uselt, konstaterar **Oisín Cantwell** i Aftonbladet.

"Främjar homosexualitet"

Filmen "**Barbie**" har denna sommar gjort succé över hela världen. Flera länder, däribland Kuwait, har dock valt att stoppa filmen och i Libanon ingrep kulturminister **Mohammad Mortada**. Han ansåg att filmen "främjar homosexualitet" och går emot värden om tro och moral.

MOT ANGIVERI. En stor demonstration hölls den 10 september i Stockholm.

FOTO: BERTIL LEINER

STOR PROTEST MOT "ANGIVERILAG"

DEN 10 SEPTEMBER samlades flera tusen personer i Fatbursparken på Södermalm i Stockholm för att protestera mot den så kallade angiverilagen. Ett privat initiativ av **Evelina Szamosi** och **Leo Rudberg** om en demonstration fick på mycket kort tid ett stort stöd av ett 50-tal organisationer. Bland dessa fanns politiska partier, fackförbund som Sveriges lärare och Vårdförbundet, liksom Amnesty International och Civil Rights Defenders.

– Jag är lärare, inte gränspolis, sade **Johanna Jaara Åstrand**, förbundsordförande för fackförbundet Sveriges lärare, i sitt tal enligt DN.

Demonstrationer planeras också i andra svenska städer.

I Tidöavtalet från hösten 2022 har partierna i regeringsunder-

laget sagt att offentligt anställda ska bli skyldiga att anmäla till polis eller Migrationsverket om de kommer i kontakt med så kallade papperslösa.

Yrkesgrupper som kan komma att omfattas är bland annat lärare, vårdpersonal och socialarbetare.

Detta har lett till en proteststorm från yrkesgrupper men också i kommuner och regioner, som varnar för konsekvenserna om informationsplikt.

Regeringen har beslutat att utreda frågan och utredaren ska också se över vilka konsekvenser det kan få om man inte följer anmälnings- eller informationsplikten. Utredningen ska vara klar september 2024 men ett delbetänkande väntas i januari 2024.

ULF B ANDERSSON

FATTA PENNAN

VARJE ÅR UTFÄRDAR Amnesty International hundratals blyxtaktioner. Det kan handla om samvetsfångar som har fängslats, dödsdömda fångar där en avrättning är nära

förestående, flyktingar som vägras söka asyl eller hotad yttrandefrihet. Amnesty Press väljer ut tre fall i varje nummer.

Student fängslad i ett år

KHADIJATUL KUBRA var en 17-årig välmeriterad student vid Jagannath-universitet i Bangladeshs huvudstad Dhaka när hon 2020 var värd för ett webinarium. En gäst från Kanada, tidigare aktiv i Bangladeshs armé, riktade då kritik mot regeringen. Khadijatul Kubra greps den 27 augusti 2022 och har vägrats frigivning mot borgen. Hon anklagas för brott mot landets digitala säkerhetslag.

SKRIV TILL:

Prime Minister Sheikh Hasina
Prime Minister's Office
Old Sangsad Bhaban
Tejgaon, Dhaka-1215
Bangladesh
E-post: ps1topm@pmo.gov.bd

Honourable Prime Minister Sheikh Hasina,
I am writing about the egregious situation of Khadijatul Kubra, a second-year student at Jagannath University in Dhaka, who has been in custody for a year without charges. Two cases were filed against her in 2020, under the Digital Security Act (DSA), over a webinar she hosted where a Canada-based panellist made some critical comments about the government. Though 17 years old at the time, she was prosecuted as an adult.

Her bail applications were rejected by Dhaka courts several times. Khadijatul Kubra simply exercised her right to freedom of speech. She should be in university, studying for her degree, not in jail waiting for her fate to be decided under a draconian law.

I therefore urge your government to drop the case against Khadijatul Kubra and immediately and unconditionally release her.
Yours sincerely,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 10 november.

Berbisk aktivist dömd

DEN 4 JULI fastställde en appellationsdomstol i Algeriets huvudstad Alger en fängelsestraff på tre år mot **Slimane Bouhafs** för att ha "underminerat det nationella territoriets integritet". Slimane Bouhafs är en 56-årig berbisk aktivist som har konverterat till kristendomen, och har tidigare avtjänat två års fängelsestraff för att ha "förolämpat Profeten". 2018 flydde han till Tunisien och fick asyl där. I augusti 2021 kidnappades han utanför sitt hem i Tunis och fördes till Algeriet. Berberna är urfolk i Nordafrika och de senaste åren har protester förekommit i Algeriet och berbiska organisationer har terroriststämplats av regeringen.

SKRIV TILL:

President of the Republic of Algeria
Abdelmadjid Tebboune
Presidence de la republique
Place Mohammed Seddik Benyahya,
El Mouradia,
Alger 16000 Algeriet
Fax: +213021691595
E-post: President@el-mouradia.dz

Your Excellency,

I am writing to express my extreme concern for activist Slimane Bouhafs, who remains arbitrarily detained in Kolea prison convicted of bogus charges following his kidnapping in 2021.

On 4 July, the Algiers appeals court confirmed Slimane Bouhafs' sentence of three years imprisonment handed to him by the first instance court.

Slimane Bouhafs was kidnapped and taken to Algeria to be tried after unidentified men forced him into a car outside his home in Tunis in August 2021.

I urge you to release Slimane Bouhafs immediately, drop all charges against him and allow him to leave Algeria.

Yours sincerely,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 24 oktober.

Journalist dömd till tio år

DEN BURUNDISKA journalisten **Floriane Irangabiye** har suttit fängslad sedan augusti 2022 och den 2 maj fastställde en appellationsdomstol i Mukaza, i Burundis huvudstad Bujumbura, hennes fängelsestraff på tio år. Hon har i över ett decennium bott i Rwandas huvudstad Kigali och efter krisen i Burundi 2015 gjorde hon 2022 ett första besök på sju år hos sin familj i Burundi. Då greps hon för att ha kritiserat regeringen i den burundiska radiokanalen Radio Igicaniro och dömdes för att ha "underminerat det nationella territoriets integritet". Hon lider av astma och hennes hälsa har försämrats.

SKRIV TILL:

Mme Domine Banyankimbona
Minister of Justice
PO Box: 1880
Bujumbura, Burundi
E-post: minjustice@gmail.com

Dear Minister,

I am concerned by the continued arbitrary detention of journalist Floriane Irangabiye. On 2 May, the Court of Appeal of Mukaza, in Bujumbura, Burundi, uphold her conviction of "undermining the integrity of the national territory" on account of comments she made on Radio Igicaniro in August 2022. The court reaffirmed her 10-year prison sentence.

I urge you to take all necessary steps to ensure that Floriane Irangabiye is immediately and unconditionally released. In the meantime, she must be granted access to adequate health care.

Yours sincerely,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 24 oktober.

Ovanstående vädjandebrev med sammanfattning på svenska finns på [amnestypress.se](https://www.amnestypress.se) (längst upp i högra hörnet).

TILLBAKABLICKEN

FRIHET. Jubel i Eritreas huvudstad Asmara den 25 april 1993.

FOTO: AKG-IMAGES / GUENAY ULUTUNCOK/TT

LYCKLIGA DAGAR

DRYGT 30 ÅR har gått sedan Eritreas befolkning 23-25 april 1993 fick möjligheten att gå till valurnorna och rösta om sin framtid. Omröstningen beskrevs av FN som fri och rättvis och slutade med att 99,83 procent röstade ja till självständighet. Den 27 april 1993 utropades den nya självständiga staten och det fanns stora förhoppningar om framtiden.

Eritrea hade blivit en italiensk koloni 1890 men under andra världskriget drevs italienarna ut och brittiska styrkor intog området 1941. Efter krigsslutet hade de allierade svårt att enas om områdets framtid men en kompromiss nåddes genom ett beslut i FN:s generalförsamling i december 1950. Där slogs fast att Eritrea skulle ha omfattande självstyre men ingå i federation med Etiopien. I Eritrea växte missnöjet med denna lösning och 1961 inleddes ett väpnat uppror för självständighet. Etiopiens kejsare **Haile Selassie** svarade med att 1962 annektera Eritrea.

Det blev inledningen till ett 30-årigt självständighetskrig. När Haile Selassie 1974 avsattes och ersattes av en militärjunta under ledning av **Mengistu** fortsatte kriget. Mengistus regim fick stöd av nya allierade, som Sovjetunionen och

Kuba, för att krossa Eritreas självständighetskamp.

Den 24 maj 1991 var kriget slut. EPLF, Eritreanska folkets befrielsefront, tågade in i huvudstaden Asmara. I Etiopiens huvudstad Addis Abeba hade Mengistu den 22 maj 1991 flytt till Zimbabwe när etiopiska rebeller, under ledning av av TPLF i Tigray, tog makten.

EPLF:s ledare **Isaias Afewerki** har styrt Eritrea sedan 1993. Det styrande partiet, PFDJ, tillåter ingen opposition. I september 2001 slog regimen till mot en grupp dissidenter inom partiet som hade ifrågasatt bristen på demokrati och all oberoende press stängdes. Sedan dess sitter svensk-eritreanen **Dawit Isaak** fängslad utan rättgång.

Den enighet som fanns de där vårdagarna 1993 har ersatts med en djup splittring bland eritreaner utomlands, mellan dem som stödjer Afewerkis regim och de som vill ha ett annat Eritrea. Våldsamma sammanstötningar har i sommar förekommit i Giessen i Tyskland, Bergen, Tel Aviv, Stockholm och i flera städer i Kanada. Och tusentals eritreaner fortsätter att fly från sitt hemland.

ULF B ANDERSSON

Hej medlem

AMNESTY SÁPMI – ENGAGERADE OCH ENGAGERANDE

Många av Amnestys frivilliga aktivister organiserar sig i grupper specialiserade på särskilda intresseområden, regioner eller länder. Andra amnestygrupper hyser ett mer generellt intresse för Amnestys människorättsarbete och deltar i de större kampanjer som drivs av organisationen. Amnesty Sapmi är ett inspirerande exempel bland amnestygrupperna och vi har fått träffa två aktivister från gruppen, Lisa Nyberg och Erik Törnlund. Deras grupp har på kort tid både hunnit arbeta upp ett flöde av arrangemang och ett följande av intresserade. Ambitiöst har de tagit sig an många av de människorättsfrågor som berör tillvaron i Sápmi, såsom exploatering av naturresurser, rasbiologi, rasism och assimileringspolitik. Initiativet till Amnesty Sápmi togs av Erik Törnlund 2019. Han berättar varför han startade gruppen:

”Anledningen var den uttalade rasismen mot samer som florerade i min närhet, den direkta okunskapen om urfolket samernas historia och förhållanden (...) När jag alltmer började ta del av den regelbundna internationella kritiken mot Sverige, inte minst från FN, för att vi inte lever upp till urfolkrätten och ratificerar urfolkskonventionen ILO 169, blev det så självklart. Vi måste organisera oss!”

Erik är idag sammankallande för gruppen som arbetar med exploateringsfrågor.

–”Sápmi har på olika sätt drabbats av svenska statsmaktens kolonisation under århundraden. Idag handlar det om utbyggnad av vindkraft, en växande etablering av gruvor, avverkningar av skogsområden och olika infrastruktursatsningar. De traditionella samiska markerna krymper och fragmenteras och det blir allt svårare att bedriva traditionell renskötsel och annan kultur.”

Lisa Nyberg anslöt sig till gruppen efter att ha följt Amnesty Sápmis arbete en tid. Hon är idag sammankallande för

arbetsgruppen för återbördande som bland annat stödjer rättighetsbärare, släktingar eller samebyar, då de vill begära hem exempelvis ceremoniella föremål eller mänskliga kvarlevor som tagits till svenska institutioner och museer.

”Jag hade följt Amnesty Sápmis arbete under några år och var mycket imponerad av deras arbete och genomslag. Jag är själv uppväxt i svenska Sápmi och vill vara del av de förändringar som sker nu” berättar hon.

Lisa menar att urfolksaktivisters ihärdiga arbete under många decennier äntligen börjar driva upp frågorna på agendan. Samtidigt hänger många urfolksfrågor samman med vår tids stora ödesfrågor, nämligen klimatet och hur vi ska leva på och av jorden.

Erik såg sig inte som någon direkt föreningsmänniska innan han 2016 sökte sig till Amnesty i Umeå för att sedan fortsätta med att starta Amnesty Sápmi. Lisa däremot, har en livslång bakgrund som aktivist. Hennes aktivism stod på tillfällig paus under tiden hon doktorerade men efter riksdagsvalet 2022 kände hon att det var dags att bli aktiv igen. Då anslöt hon sig till Amnesty Sápmi.

För att väcka intresse för frågorna och attrahera nya aktivister är Amnesty Sápmi måna om att visa sin aktivitet offentligt. Genom att vara konstant synliga och aktiva och genom många goda samarbeten säger Lisa att man ökar kännedomen om frågorna och om Amnestygruppen.

”Det handlar om att synas på sociala medier, nyhetsinslag och i debatten, att etablera kontakter med samiska rättighetsbärare. Vi sprider också information och arbetar folkbildande kring samiska frågor genom vår egen digitala föreläsningsserie som behandlar både dagsaktuella och historiska ämnen” säger Erik.

ERIK TÖRNLUND

LISA NYBERG

På frågan om hur man kan upprätthålla engagemanget i gruppen resonerar Erik och Lisa ganska likt varandra. Lisa tycker att man behöver respektera att folk har olika möjligheter att delta i arbetet, samtidigt som man behöver lita till allas förmåga. Hon säger också att det är viktigt att snabbt ge nya aktivister möjlighet att kliva fram och bidra.

Erik är också noga med att värdera alla bidrag inom gruppen.

”Alla har inte möjlighet att lägga ner massor av tid och resurser. Att dra ett litet strå till stacken är därför lika värdefullt som att dra en handfull (...)” Det handlar ju i slutändan om en gemensam handling för något bättre.”

De är också överens om vikten av goda samarbeten både lokalt och nationellt.

”Kroka arm med andra organisationer och föreningar som på ett eller annat sätt knyter an till vad den egna gruppen arbetar med”, uppmanar Erik.

Det kan leda till ytterligare förfrågningar om att medverka i olika samarbeten och aktiviteter, intervjuer eller reportage.

För alla som vill hålla sig à jour med gruppens arbete eller lära sig mer om de frågor som Amnesty Sapmi arbetar med finns mycket att läsa både i deras facebook-grupp och på hemsidan, [amnestysapmi.se](https://www.amnestysapmi.se).

SÅ HÄR KAN DU ENGAGERA DIG ELLER STÖDJA AMNESTY

Du kan skriva under någon av våra aktioner på [amnesty.se/agerahub](https://www.amnesty.se/agerahub). Du kan bidra med pengar som finansierar våra utredningar, vårt påverkansarbete och vårt arbete med Amnestyfonden. Du kan dela de rapporter, utrop och namninsamlingar som vi lägger upp på sociala medier. Du kan engagera dig i en grupp och jobba mer fokuserat med en fråga. Du kan agera på egen hand. Varje insats gör skillnad. Därför är du viktig för Amnestys arbete för mänskliga rättigheter. Tack!

STARTA EN EGEN INSAMLING

Det är enkelt och roligt. Starta din insamling på [min-insamling.amnesty.se](https://www.min-insamling.amnesty.se). Dela och inspirera ditt nätverk att stödja din insamling, och se den växa i realtid.

BLI MÅNADSGIVARE VIA AUTOGIRO PÅ AMNESTY.SE

Genom att ge via autogiro räcker din gåva längre och får en långsiktig effekt, så att ännu mer kan gå till ändamålet. Du väljer belopp och kan ändra eller avsluta när du vill.

VILL DU HÖJA DITT MÅNADBELOPP?

Det är enkelt och snabbt gjort på www.amnesty.se/hoj

STÖD AMNESTYS ARBETE MED EN GÅVA

Du kan alltid stödja Amnestys arbete via Swish 900 07 20 eller på [amnesty.se](https://www.amnesty.se) samt plusgiro 900072-0 och bankgiro 900-0720

INKLUDERA AMNESTY I DITT TESTAMENTE

Läs mer och skriv ditt testamente kostnadsfritt på [amnesty.se/testamente](https://www.amnesty.se/testamente)

HANDLA I AMNESTYBUTIKEN

Köp hållbart producerade produkter till dig själv eller att ge bort på [butik.amnesty.se!](https://www.butik.amnesty.se)

ÖVER MIN DÖDA KROPP

Ta kampen mot förtryckare och orättvisor även efter din död. Skriv in Amnesty International i ditt testamente så hjälper vi dig att fortsätta kämpa för mänskliga rättigheter så länge det behövs.

Skriv ditt testamente kostnadsfritt på amnesty.se/testamente

90 SVENSK
INSAMLINGS
KONTO KONTROLL

AMNESTY
INTERNATIONAL

AMNESTY
INTERNATIONAL

AMNESTY PÅ MR-DAGARNA!

Den 23-25 november arrangeras MR-dagarna i Helsingborg med temat **Rätten till utbildning och arbete**. Vill du veta mer om skolans roll i det förebyggande arbetet för ett tryggt samhälle för alla, vilket skydd som finns idag för migrerande kvinnor och barn, eller hur en angiverilag skulle påverka lärarkåren och elevernas trygghet – kom då och lyssna på våra intressanta samtal och föreläsningar.

VÅRA SEMINARIUM:

- **VÅLDET, FATTIGDOMENS OCH OJÄMLIKHETENS KONSEKVENSER PÅ BARN OCH UNGAS UTBILDNING**
Panelsamtal: Torsdag 23 november 2023, 16:30-17:30
- **HUR BÖR FN:S GLOBALA RAMVERK ANVÄNDAS FÖR ATT SÄKERSTÄLLA MIGRANTARBETARES RÄTT TILL UTBILDNING OCH ARBETE?**
Panelsamtal: Torsdag 23 november 2023, 13:30-14:30
- **ANGIVERILAGEN - SÅ PÅVERKAS LÄRARKÅREN OCH ELEVERNAS TRYGGHET**
Miniseminarium: Fredag 24 november 2023, 12:00-12:30

Låt ditt sparande bidra till en bättre värld.

Att välja fonder som arbetar mot specifika mål är ett bra sätt att påverka framtiden. Swedbank Humanfond placerar i företag som jobbar med miljö, mänskliga rättigheter, hjälpverksamhet och forskning. När du investerar i fonden ger du också en gåva – 2 procent av ditt sparande skänks till en organisation som du väljer. Med Humanfonden investerar du inte bara för och i framtiden. Du kan vara med och påverka den.

Historisk avkastning garanterar inte avkastning i framtiden. Värdet på fonden kan minska och öka kraftigt i värde och det är inte säkert att du får tillbaka alla pengar du satt in. Faktablad, informationsbroschyr och information om dina rättigheter finns på swedbankrobur.se

Läs mer och köp dina biljetter på: www.amnesty.se/mrdagarna

VÅR STORLEK ÄR VÅR STYRKA

Namninsamlingar kan vara skillnaden mellan liv och död, bättre lagar och ett mer rättvist samhälle. Skriv under för att mänskliga rättigheter ska gälla alla. Tillsammans gör vi skillnad!

Skriv under för att uppmana svenska myndigheter att säkerställa Ahmadreza Djalalis frigivning.

Kan en Postkodlott bidra till ett öppnare och friare samhälle?

Det kanske låter konstigt, men på sätt och vis kan en lott faktiskt bidra till ett öppnare och friare samhälle. Eftersom hela överskottet från Postkodlotteriets försäljning går till 60 viktiga organisationer, bland andra Amnesty International som kämpar för att stärka de mänskliga rättigheterna. Tack vare alla som har eller har haft en Postkodlott har Amnesty hittills fått ta emot 232 miljoner kronor.

Det är det allra bästa med Postkodlotteriet.

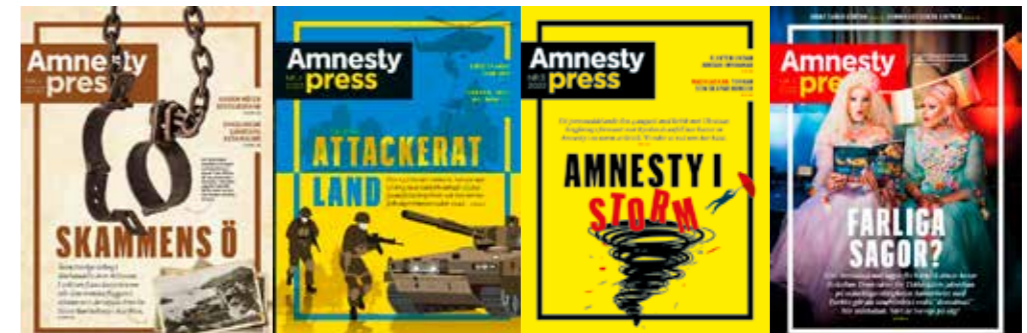
Men det finns en sak till som är väldigt bra, och det är att du kan vinna tillsammans med dina grannar, samtidigt som du bidrar.

Visste du att nästan en miljon människor i Sverige är med i Postkodlotteriet? Det är fantastiskt, vilken kraft! Nästan en miljon människor som delar drömmen om att vinna stort – och drömmen om en bättre värld.

Rickard Sjöberg är programledare och vinstudielare i Postkodlotteriet.

Köp lott eller läs mer på postkodlotteriet.se

Åldersgräns 18 år. Gå in på stodlinjen.se om du eller en anhörig spelar för mycket. Mer info på postkodlotteriet.se

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER ETT HELT ÅR!

PRENUMERERA PÅ AMNESTY PRESS.

Ja, jag vill prenumerera på Amnesty Press. Fyra nr per år kostar 200 kr. Skicka mig ett inbetalningskort.

Ja, jag vill bli medlem. För 240 kronor om året ingår Amnesty Press i ditt medlemskap.

FÖR- OCH EFTERNAMN:

ADRESS:

POSTNUMMER OCH ORT:

TELEFONNUMMER:

Beställ via e-post: distributionen@amnesty.se eller skicka in kupongen i ett kuvert till Amnesty International, svarspost 110 610 800, Box 4719, 116 92 Stockholm

HANDLA PÅ BUTIK.AMNESTY.SE

HANDLA I AMNESTYBUTIKEN

- ✓ Hållbart producerade produkter
- ✓ Bidrar till Amnestyns arbete för mänskliga rättigheter
- ✓ Perfekta att ge bort
- ✓ Visar att du tar ställning

ARMBAND →

T-SHIRTS →

RYGGSÄCK →

AMNESTYS INTERNATIONELLA ÅRSMÖTE

Internt i organisationen är en av våra största styrkor att vi är villiga att förändras och att förändra våra arbetssätt beroende på vår samtid, vår kontext och hur vi kan skapa mest skillnad för mänskliga rättigheter. Amnesty har utvecklats mycket sedan organisationen grundades 1961. Under Global Assembly Meeting, vårt internationella årsmöte, träffas vi för att diskutera hur vi ska fortsätta att vara världens största människorättsorganisation och en globalt relevant rörelse. I år hölls årsmötet i Bryssel den 3-6 augusti. Den svenska delegationen utgjordes av mig, Anna Johansson (vår generalsekreterare) och Tanvir Mansur (styrelseledamot).

etablera ett nytt post-kolonialt narrativ om Amnestyns finansiering, som rör sig bort från begrepp som "givare" och "mottagare". Diskussionen kretsar kring beslutsprocesser, andra finansieringskällor och jämlika principer för finansiering. Det kommer på sikt att leda till en effektivare kamp för mänskliga rättigheter.

LUMEN handlar om att se över vår globala organisationsstruktur, förenkla styrningsprocesser, hur vi kan minska våra klimatavtryck och säkerställa en hållbar resursanvändning. Vi diskuterade bland annat de utmaningar som finns idag, såsom spänningen mellan att arbeta i global solidaritet och att vara relevanta lokalt.

Vi diskuterade även genomförandet av vår globala strategi, hur vi kan använda oss av digital aktivism, till exempel på ställen där vi har varit tvungna att stänga ner vår fysiska närvaro såsom i Hongkong. Vi pratade om kopplingen mellan demokrati och mänskliga rättigheter, vårt framtida arbete kopplat till migration där vi framöver ska fokusera mer på den strukturella nivån än tidigare, vikten av att kämpa för racial justice, hur vi implementerar ett feministiskt ledarskap, att ungdomsaktivismen behöver stärkas och att unga ska vara representerade på alla nivåer i organisationen - då unga utgör en viktig del av vår gräsrotsorganisation.

Vi kommer alltid att fortsätta vårt människorättsarbete. Till alla medlemmar, tack för att ni ÄR Amnesty. Tillsammans är vi en global rörelse. Tillsammans måste vi förändras för att förändra världen. Tillsammans gör vi skillnad.

MEHJAR AZZOUZ, LEDAMOT

Under det internationella årsmötet 2022 beslutades att motioner (förslag för att ändra organisationen) endast ska skickas in till vartannat årsmöte. I år hade vi alltså inga motioner. Fokus för mötet var istället att diskutera utveckling av tidigare årsmötesbeslut, trender inom organisationen och framtiden för organisationen.

Det pågår flera spännande processer för att förbättra vår organisation. De två större processerna handlar om att se över hur vi kan fördela resurser mer jämlikt ("Equitable distribution of funds") och att se över vår globala organisation och styrning (projektet LUMEN).

Idag ger rikare Amnestysektioner (såsom Amnesty Sverige) en stor del av sina ekonomiska medel till den internationella rörelsen så att länder som inte har lika mycket resurser kan utföra människorättsarbete. Nu diskuteras hur vi kan fördela resurserna mer jämlikt. Det föreslås åtgärder som bland annat handlar om att

STYRELSENS HÖRNA

Amnesty Press
@amnestypress

Startsida

Inlägg

Foton

Om

Community

DU FÖLJER VÄL **AMNESTY PRESS**

PÅ FACEBOOK?

POSTTIDNING B

Avsändare:
Amnesty International
Box 4719
116 92 Stockholm

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med den nya adressen
på baksidan (ej adressidan):

ANNONS

VÄRLSDAGEN MOT DÖDSSTRAFFET

WEBBINARIUM 10 OKTOBER 2023

TID: FRÅN 19.00 TILL 20.30

ANMÄL ER GENOM ATT MEJLA TILL: [SOFIA.BACHMAN@AMNESTY.SE](mailto:sofia.bachman@amnesty.se)

MED ANLEDNING AV DEN INTERNATIONELLA DAGEN MOT DÖDSSTRAFFET BJUDER AMNESTYS
HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSGRUPP IN TILL WEBBINARIUM OM DÖDSSTRAFFET I VÄRLDEN.
WEBBINARIET ARRANGERAS I SAMARBETE MED AMNESTYS HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSGRUPPER
I DANMARK, TYSKLAND OCH ÖSTERRIKE, OCH KOMMER ATT HÅLLAS PÅ ENGELSKA.

MEDVERKANDE:

LARS-ÅKE AUGUSTSSON, SVERIGE: DÖDSSTRAFFET I USA SOM DEL AV "KULTURKRIGET"

SIROOS MIRZAEI, ÖSTERRIKE: DÖDSSTRAFFET I IRAN

JACOB MERTZ, DANMARK: AMNESTYS HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSGRUPPERS
ARBETE MOT DÖDSSTRAFFET, HUR OCH VARFÖR?

MARIANNE KASTRUP, DANMARK: PSYKIATRISKA ASPEKTER AV DÖDSSTRAFFET

MODERATOR, MAJA ÅBERG, SAKKUNNIG AMNESTY SVERIGE

VARMT VÄLKOMNA!

AMNESTY
INTERNATIONAL